

ποι ὑπὸ τοῦ κολωνοῦ μετὰ τὸν χρόνον τῆς μισθώσεως παρὰ γνώμην τοῦ δεσπότου, καὶ τὰ βλά τοῦ ποταμοῦ ἐξερχθέντα. [Sch. b. III. 241.]

Στεφάνου. Τινὲς μὲν εἰπεῖν ἐπεχείρησαν, ὅτι τὸν κο-
δικτικὸν ἐνταῦθα κινεῖ ὁ ὑποθέμενος, οὐκ ἐπ' αὐτῷ τῷ ἐνε-
χρῶσθῆντι πράγματι, ἀλλ' ἐπὶ τῇ διατιμῆσει αὐτοῦ. πῶς
γὰρ οἷόν τε ἐστὶ, φασὶ, δεσπότου ὄντος τοῦ ἐνεχύρου κινήσει
τὸν κοδικτικὸν καὶ εἰπεῖν, σὶ παρέτ δάρε ὀπορτέρε; δάρε
γὰρ ἐστὶ τὸ δεσπότην ποιῆσαι. ταῦτα μὲν οὖν, ὡς εἶπον,
τινὲς, ἐναντιοῦται δὲ τοῖς ταῦτα λέγουσι τὸ ἥγῃ. οὔτε γὰρ
εἶπε κοδικτικεῦσθαι τὴν διατιμῆσιν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ πράγμα-
τί οὖν; καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος θέματος καὶ ἐπὶ τῶν ἐπομέ-
νων δύο θεμάτων, τοῦτ' ἐστὶ, τῶν τε καρπῶν καὶ τῶν ὑπὸ
τοῦ ποταμοῦ μετερχθέντων κινεῖται ὁ παρὼν κοδικτικίος.
οὐ κατὰ τὴν οἰκίαν μέντοι ιδιότητα καὶ φύσιν φησὶ γὰρ
αὐτῷ δεσποτεῖαν ἀνακαλεῖσθαι ἄλλα κατὰ τὴν γενικὴν αὐ-
τοῦ σημασίαν· γενικός γὰρ ὢν ὁ παρὼν κοδικτικίος καὶ περιέ-
χων τὸ ἰνδέβιτον, καὶ τοὺς ὑπὸ τὸν ἰνδέβιτον ἀναγομένους,
ἦτοι τὸν καύσα δατα, καύσα δὲν σεκοῦτα, τὸν δὲ τούρπεμ
βέλ ἰνούσταμ καύσαμ, καὶ πρὸς τούτοις καὶ τὸν γενικώτατον
τοῦ ἰνδέβιτου, λέγω δὲ τὸν σῖνε καύσα κοδικτικίον, καὶ τὸν
φουρτίβον, ἐνθα μὲν κινεῖται κατὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν καὶ ιδιό-
τητα, καὶ κυρίως ἀπὸ κέρτης ἐπερωτήσεως ἡ μηδενὸς γὰρ ἐτέ-
ρου τιχομένου ἐξ αὐτῆς τῆς κέρτης ἐπερωτήσεως, αὐτοῦ δὲ ὁ
κέρτος γενικός τίκεται κοδικτικίος, ὡς ὁ Οὐλπιανὸς ἐν τῷ
κδ. διγ. τοῦ παρόντος τι. φησὶν. ἀπὸ μὲν γὰρ τῶν ἄλλων
συνυλλυγμάτων καὶ αἰτιῶν ἄλλη τις προτίκεται προτέρα
ἀγωγή, οἷον ἐξ ἔμπτου, λοκάτου, δανειακὸς κοδικτικίος, δεσπο-
τίου, κομμοδάτου, καὶ οὐδὲν ἦτιον ἀπ' αὐτῶν ὁ κέρτος γε-
νικός κοδικτικίος ἀναδύμενος τὴν ἤδη λεχθεῖσαν ἀγωγήν,
ὡς γένος κινεῖται ἀπὸ δὲ κέρτης ἐπερωτήσεως οὐδὲν ἔτερον
τίκεται ἢ μόνος ὁ κέρτος γενικός κοδικτικίος. καὶ εἰκότως
ἀπὸ κέρτης ἐπερωτήσεως κατὰ φύσιν καὶ ιδιότητα κινεῖται.
ἐνθα οὖν κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν καὶ ιδιότητα κινεῖται, καὶ
οὐχ ὑποδύεται τὸν καύσα δατα κοδικτικίον, καὶ τὸν φουρτί-
βον, φυλάττει πάντως τοὺς ἰδίους ὄρους, καὶ δεσποτεῖαν
ἀπαιτεῖ κερχόμενος τῇ ἀκριβείᾳ τοῦ σὶ παρέτ δάρε ὀπορτέρε.
ὅπερ ἔστιν ἰδεῖν ἐπὶ κέρτης ἐπερωτήσεως. ἐπὶ ταύτῃ γὰρ
κατὰ τὴν οἰκίαν ιδιότητα κινούμενος ὁ παρὼν κοδικτικίος
ἀκαινοτόμητον καὶ ἀπαράβατον τὴν οἰκίαν φυλάττει φύσιν
καὶ δεσποτεῖαν ἀπαιτεῖ. ἐνθα δὲ μὴ κατὰ τὴν οἰκίαν ιδιό-
τητα, ἀλλ' ὡς γένος κινεῖται, τότε τὴν φύσιν ἀναδύεται τοῦ
κοδικτικίου ὧ), ὑπὲρ οὗ καὶ κινεῖται. καὶ ἐπὶ τῶν παρόντων
τοῖνν θεμάτων ἐπειδὴ οἶδας, ὅτι ταῦτα τῷ σῖνε καύσα
κοδικτικίῳ ἦτοι τῷ ἐξ ἰνούστα καύσα κοδικτικίῳ διαφέρει,
παρεκβαίνει τοὺς ἰδίους ὄρους, καὶ τὴν ἰδίαν ιδιότητα, καὶ
τὴν φύσιν, καὶ ὡς περ ὑποδύμενον τοῦ ἐξ ἰνούστα καύσα,
καὶ τοῦ σῖνε κοδικτικίου, δίδωσιν ἑατὸν τῷ δεσπότη τοῦ
ἐνεχύρου, καὶ τῶν καρπῶν, 2) τῶν ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ μετερε-
χθέντων, εἰ καὶ δεσποτεῖα 22) ἀπαιτουμένων αὐτὸν ὄσι. φύσις
γὰρ τῷ ἐξ ἰνούστα καύσα κοδικτικίῳ τὰ ὅπως δήποτε ἀδι-
κως κερχόμενα ἀνακαλεῖσθαι, κἂν δεσπότης ἦ ὁ κινῶν, ὡς ὁ
Οὐλπιανὸς ἐν τῷ ε. τι. τοῦ παρόντος βιβλίῳ φησὶ διγ. ε'.
καὶ ὅτι μὲν τῷ ἐξ ἰνούστα καύσα κοδικτικίῳ φύσις αὐτῆ,
μαρτυρεῖ ὁ Παῦλος ἐν τῷ ις. βιβ. τι. γ'. διγ. ιγ'. ἀπὸ γὰρ
δόλου τοῦ δεσποταρίου δίδωσι τῷ παραθεμένῳ τὸν κοδικτι-
κίον, καὶ ταῦτα δεσπότου ὄντος τῆς παραθήκης. ἰνούστατον
γὰρ λέγω καύσα, οὐ τὴν ἀδικον μόνην, ἀλλὰ καὶ τὴν 23) δι-
καίαν. κανονικῶς γὰρ ἐπὶ πώσης μὴ δικαίας κατοχῆς 24) ἐξ
ἰνούστα, ἦτοι ὁ σῖνε καύσα δίδεται κοδικτικίος, ὡς καὶ ὁ
Μαρκιανὸς ἐν τῷ κε. τῶν διγ. βιβ. τι. β'. διγ. κε. κανονί-
ζων φησὶν. ὡςτε οὐδὲν θαυμαστόν, εἰ γενικός ὢν ὁ προκει-
μένος κοδικτικίος ὑποδύεται καὶ ἀναλαμβάνει τὴν φύσιν τοῦ
ἐξ ἰνούστα καύσα κοδικτικίου ἐπὶ τῶν παρόντων θεμάτων
καὶ ἐπιδίδωσιν ἑατὸν τῷ κινῶντι, κἂν δεσπότης ἦ τῶν ἐνε-
χρῶν, ἢ τῶν καρπῶν, ἢ τῶν ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ μετερχθέν-
των. [Sch. b. III. 241 — 243.]

Ὡςτε πρόσχαες, ὅτι ὁ ἐξ ἰνούστα καύσα καὶ ὁ σῖνε καύσα
κοδικτικίος καὶ ἀπὸ δεσπότου κινεῖται κατὰ τοῦ μὴ δε-
σπότου. καὶ ζῆτει βιβ. ιβ'. τι. ε'. διγ. ε'. καὶ βιβ. ις'.
τι. γ'. διγ. ιγ'. καὶ βιβ. κε. τι. β'. διγ. ε'. θεμ. τελευτ.
καὶ τὸν Παλαιὸν αὐτῶν καὶ ἰνωτι. δ. τι. ε'. καὶ ἐν τῷ
β. τι. αὐτοῦ, ἐνθα φησὶν, ὅτι ὁ φουρτίβος κοδικτικίος
κινεῖται μόνος ἀπὸ δεσπότου κατὰ μὴ δεσπότου. [Sch. b.
III. 243.]

pus conductionis invito domino, et quae vi fluminis ablata sunt.

Stephani. Quidam tentarunt dicere, eum, qui pignori dedit, hoc loco conditione experiri non propter rem pignori datam, sed propter eieri aestimationem. Quomodo enim, inquirunt, condicet, qui pignoris dominus est, ac dicet, si paret dare oportere? Dare enim est, dominum facere. Haec igitur, ut dixi, quidam atebant. His autem, qui haec dicunt, textus adversatur. Neque enim dixit, aestimationem condici, sed ipsam rem. Quid ergo? Etiam in hoc casu et duobus sequentibus, id est, in fructibus et his, quae vi fluminis translata sunt, haec conditio instituitur. Non tamen secundum proprietatem suam et naturam: dicitur enim ea dominium revocari: sed secundum generalem eius significationem: cum enim praesens conditio generalis sit, et complectatur conditionem indebiti, et quae ad eam referuntur, id est, conditionem causa data, causa non secuta, conditionem ob turpem vel iniustam causam, et praeterea generalem indebiti, conditionem scilicet sine causa, et furtivam, quando intenditur secundum naturam eius et proprietatem, et proprie conditionem ex stipulatione certa: nam cum nulla alia ex ipsa stipulatione certa oriatur, statim certi conditio generalis nascitur, ut ait Ulpianus dig. 24. huius tituli. Nam ex aliis quidem contractibus et causis alia quaedam nascitur actio prior, utputa ex emto, locato, conditio ex mutuo, actio commodati, depositi: et nihilominus ex iisdem certi conditio generalis respuens actionem iam dictam, velut genus intenditur: ex certa autem stipulatione nulla actio nascitur, praeter solam generalem certi conditionem. Et merito ex certa stipulatione secundum naturam et proprietatem suam intenditur. Ubi igitur secundum naturam suam et proprietatem intenditur, et non assumit conditionem causa data, vel conditionem furtivam, servat omnino fines suos, et dominium petit, et utitur subtilitate formulae, si paret dare oportere. Quod cognosci potest in stipulatione certa. In ea enim, si certi conditio secundum proprietatem suam moveatur, illibatam et perpetuam naturam suam servat, et per eam dominium petitur. Ubi vero non secundum proprietatem suam, sed tanquam genus instituitur, tunc naturam exiit conditionis, et induit naturam conditionis, pro qua et intenditur. Et in praesentibus igitur casibus quoniam indicisti, haec ad conditionem sine causa et ex iniusta causa pertinere, egreditur terminos suos, et proprietatem suam et naturam, et velut suscepta conditione ex iniusta causa et sine causa, dat se ipsam domino pignoris, et fructuum, et eorum, quae a flumine translata sunt, licet dominium eorum, quae petuntur, ad eum pertineat. Nam haec est natura conditionis ex iniusta causa, ut ea, quae quomodocumque iniuste possidentur, revocet, licet dominus sit, qui agit, ut ait Ulpianus tit. 5. huius libri dig. 6. Hanc autem naturam esse conditionis ex iniusta causa, auctor etiam est Paulus lib. 16. tit. 3. dig. 13. Nam ex dolo depositarii conditionem dat depositori, licet rei depositae dominus sit. Iniustam enim dico causam, non iniustam tantum, sed et non iustam. Regulariter enim in omni non iusta detentione ex iniusta sive sine causa datur conditio, ut definit etiam Marcianus lib. 25. Dig. tit. 2. dig. 25. Itaque mirum non est, si, cum proposita conditio generalis sit, induat et recipiat naturam conditionis ex iniusta causa in praesentibus casibus, seque agenti dedat, licet dominus sit pignorum, aut fructuum, aut eorum, quae vi fluminis translata sunt.

Itaque observa, conditionem ex iniusta causa et sine causa intendi a domino adversus non dominum. Et quaere lib. 12. tit. 5. dig. 6. et lib. 16. tit. 3. dig. 13. et lib. 25. tit. 2. dig. 6. them. ult. et Antiquum eorum, et Institutionum lib. 4. tit. 6. et tit. 2. eiusdem, ubi dicitur, conditionem furtivam intendi solum a domino adversus non dominum.

γ) Fabr. in marg. addit: καὶ ὑποδύεται τὴν φύσιν κοδικτικίου. 2) Adde καλ. 22) Adde τῶν ante ἀπαιτουμένων. α) Fabr. in marg. addit μὴ ante δικαίαν. αα) Adde ὁ ante ἐξ.

ἀπαιτοῦνται] Διὰ κέρτος κονδικτικίον ὑποδουμένον τὴν φύσιν τοῦ σίνε καύσα κονδικτικεύονται, ἦγον ἀπαιτοῦνται. ἀπαιτήσις γὰρ ὁ κονδικτικός, ὡς βιβ. νβ. κεφ. κ'. καὶ ὅρα ἐνταῦθα, ὅτι ὁ κονδικτικός ὁ κέρτος κατὰ μὲν οἰκίαν φύσιν ἐπὶ νομισμάτων μόνων κινεῖται· παρεξοχόμενος δὲ τὴν φύσιν αὐτοῦ καὶ ὑποδουμένος, ὡς γενικός ὢν, ἕτερον φύσιν, δύναται ἀπαιτεῖν καὶ ἕτερα πράγματα. ἀνάγνωθι καὶ κεφ. θ'. καὶ βιβ. κδ. τιτ. η'. κεφ. ζ'. πάνν ἀναγκαῖον. [Sch. c. III. 243.]

Τοῦ Ἀνωρίμου. Τὸ περὶ τῶν καρπῶν νόμι κατὰ τὸ εἶρημένον βιβ. κ'. τιτ. β'. διγ. η'. [Sch. c. III. 243.]

Τοῦ Ἐναντιοφανοῦς. Εἰ καὶ εἴρηται ἰνστιτουτίων δ'. τιτ. ε'. καὶ ἐν τῷ τέλει τοῦ ζ'. βιβ. μη κινεῖσθαι ἀπὸ δεσπότη κονδικτικίον πλὴν τοῦ φουρτίβου, ὅμως πολλαχοῦ παραβιάζεται, ὡς τιτ. ε'. διγ. ε'. καὶ βιβ. ιε'. τιτ. γ'. διγ. ιγ'. καὶ βιβ. κ'. τιτ. β'. διγ. ε'. [Sch. c. III. 243.]

ὁ μισθωτὸς μετὰ τὸν χρόνον] Τοῦτο ἐπὶ τῶν ἀγρῶν· ἐπὶ γὰρ τῶν οἰκτιῶν^{b)} ἕτερα διάστιξις. ὅσον γὰρ ἂν μείνη καιρὸν, ἐπὶ τοσούτον ἐνέχεται. ἐπὶ δὲ τῶν ἀγρῶν ὅλον τὸν ἐνιαυτὸν ἐκείνον πληροῖ. καὶ ζῆτει βιβ. κ'. τιτ. α'. κεφ. ιγ'. θεμ. ια'. λέγον, ἕαν μετὰ τὸ πληρωθῆναι. [Sch. d. III. 243.]

Στεφάνου. Δοκεῖ κατὰ γνώμην τοῦ δεσπότηος δρεψασθαι τοὺς καρπούς, ἐν ᾧ περαιοθείσης ἤδη τῆς ἐπὶ μισθώσει πενταετίας ἐσιώπησεν ὁ δεσπότης καὶ ἐπιμενέντος ἐτι τοῦ κολοῦ κατὰ τὸν ἀγρὸν, οὐκ εἶπεν ἰδικῶς ἀπαρέσκεισθαι τῷ γενομένῳ· τῆ γὰρ ἐκείνου σιωπῆ δοκεῖ τις ὡσπερ καιρὴ συνίστασθαι μισθώσις. συνίστασθαι δὲ οὐκ ἐπὶ πενταετία, ὡς ἡ προτέρα συνέστη, ἀλλ' ἐπὶ ἐνιαυτὸν. καὶ μόνον χώρων ἔχει τὸ νόμιμον ἐπὶ ἀγρῶν μισθωθέντων, οὐ μὴν καὶ ἐπὶ οἰκῶν. ἐπὶ γὰρ τῶν οἰκῶν ὡς ἂν τις οἰκίση, οὕτω καὶ κατέχεται, ὡς ὁ Οὐλιπιανὸς ἐν τῷ κ'. βιβ. τιτ. α'. κεφ. ιγ'. φησὶν. εἰ δὲ παρὰ γνώμην, ὑπόκειται καὶ τῆ φύσιν, ὡς βιβ. μζ'. τιτ. β'. διγ. ζε'. ἐν τῷ τέλει, ἦτοι βιβ. ξ'. τιτ. ιβ'. καὶ ὅρα, ὅτι καὶ ἐπὶ ἀμαρτημάτων χώρων ἔχει ὁ κέρτος κονδικτικός, φανεροῦ ὄντος τοῦ ἀπαιτομένου. ὅρα δὲ τοῦτο διὰ τὸ μέλλον ῥηθήσεσθαι ἐν τῷ θ'. κεφ. ἀνάγνωθι ἀναγκαῖον ὄν καὶ τὴν ἐκεῖ τοῦ Στεφάνου παραγραφὴν. [Sch. d. III. 244.]

ἀπαιτοῦνται.] Τοῦ Ἀνωρίμου. Διὰ τοῦ σίνε καύσα. ἀρμόζει δὲ καὶ ἡ ἀδ' ἐξενβένδουμ, ὡς βιβ. ε'. τιτ. δ'. διγ. ε'. θεμ. ε'. ἦτοι βιβ. ιε'. τιτ. δ'. [Sch. e. III. 244.]

Τουτέστιν, εἶγε εὐρεθῶσι μετὰ τὸ ἀφαιρεθῆναι. ἐξ οὗ καὶ ἕτερος κανὼν. καὶ τὰ κατὰ βίαν τοῦ ποταμοῦ ἐξενεχθέντα κονδικτικεύονται, ἦτοι ἀπαιτοῦνται. ζῆτει βιβ. λθ'. τιτ. β'. διγ. θ'. θεμ. β'. τί γὰρ, ὅτι ποταμὸς μετηγαγέ τινα τῶν ἐμῶν ἐν τῷ σὺ ἀγρῷ; ἔχω κατὰ σοῦ τὸν σίνε καύσα κονδικτικίον. [Sch. e. III. 244.]

Διὰ τοῦ γενικοῦ κονδικτικίον ὑποδουμένου τοῦ^{bb)} σίνε καύσα. [Sch. e. III. 244.]

L. 5. ε'. Πομπων. Ὁ^{c)} χρεωστῶν μοί τι ἐὰν ἐμποδίση
D. XII. 1. δοῦναι αὐτό, καὶ ἀπόληται, αὐτὸς ζημιούται. ἐμποδίξει δὲ οὐ μόνον ὁ ἐσχηκῶς εὐχέρειαν καὶ μὴ δεδωκῶς, ἢ δόλω παυσάμενος νέμεσθαι^{d)}, ἀλλὰ καὶ ὁ^{e)} εὐλόγως ὀφείλων εἰδέναι, ὡς ἐχρῆν αὐτὸν δοῦναι.

ὁ χρεωστῶν μοί τι] Κυρίλλου. Μετὰ μόρον τὸ πρᾶγμα, quod mihi dari oportet, τῷ ἔρω κινδυνεύεται. μόρον δὲ ποιεῖ οὐ πάντως ὁ νεμόμενος ἢ δόλω παυσάμενος νέμεσθαι, ἀλλὰ καὶ ὀφείλων εἰδέναι, ὅτι χρεωστῆ. [Sch. f. III. 244.]

αὐτὸς ζημιούται] Ποιεῖ γὰρ ὑπέροθισιν. πλὴν οὐ πᾶσα ἀναβολὴ ὑπέροθισιν ποιεῖ. ὁ γὰρ εὐλόγως ὑπεριθέμενος οὐ ποιεῖ ὑπέροθισιν. τί γὰρ, ὅτι πρὸς εὐλόγωσιν τοῦ χρέους ζῆτει φίλους ἢ ἔγγυτας, ἢ προβάλλεται παραγραφὴν, εἰ μὴ διὰ περιγραφὴν προσποιεῖται, ὡς κεφ. κ'. καὶ κβ'. τοῦ γ'. τιτ. τούτου τοῦ βιβ. [Sch. f. III. 244.]

Στεφάνου. Σημειῶσαι ὡραῖον πάνν καὶ θανμαστόν, καὶ εἰς πολλὰ συμβαλλόμενον. συνεχῶς γὰρ κέχρηται οἱ νομικοί.

5) cōndicuntur] Per certi conditionem induentem naturam conditionis sine causa condicuntur, seu petuntur. Condicio enim petitio est, ut lib. 52. cap. 25. Et observa hoc loco, in certi conditionem secundum naturam quidem suam venire tantum pecuniam numeratam: cum autem egreditur naturam suam, et aliam naturam induit, utpote generalis, alias quoque res per eam peti posse. Lege et cap. 9. et lib. 24. tit. 8. cap. 7. valde necessarium.

Innominati. Quod hoc loco dicitur de fructibus, intellige secundum id, quod dicitur lib. 20. tit. 2. dig. 8.

Enantiophanis. Licet dicatur Institutionum lib. 4. tit. 6. et in fine lib. 7. conditionem a domino moveri nullam, nisi furtivam, tamen in multis fallit, ut tit. 5. dig. 6. et lib. 16. tit. 3. dig. 13. et lib. 25. tit. 2. dig. 6.

6) colonus, qui post tempus] Hoc in rusticis praediis: nam in urbanis alia distinctio obtinet. Quantum enim tempus quis habitaverit, in tantum obligatur. In fundis vero totum illum annum implet. Et quaere lib. 20. tit. 1. cap. 13. them. 11. dicens, si post impletum.

Stephani. Videtur domini voluntate fructus percipisse, quatenus post impletum quinquennium conductionis dominus tacuit, et, cum colonus in fundo permaneret, non specialiter dixit, hoc sibi displicere: nam utriusque taciturnitate videtur quaedam quasi nova locatio et conductio contracta. Contracta autem non videtur in quinquennium, ut prior, sed in annum. Et hoc ius locum tantum habet in fundis locatis, nec vero in aedibus. In aedibus enim prout quis habitaverit, ita et obligatur, ut ait Ulpianus lib. 20. tit. 1. cap. 13. Sin autem invito domino, subiacet et actioni furti, ut lib. 47. tit. 2. dig. 67. in fine, seu lib. 60. tit. 12. Et observa, etiam in delictis locum esse certi conditioni, si certum sit, quod petitur. Observa autem hoc propter id, quod dicitur in cap. 9. Lege illud necessarium, et ibi Stephani adnotationem.

7) condicuntur] Innominati. Per conditionem sine causa. Competit autem et actio ad exhibendum, ut lib. 10. tit. 4. dig. 5. them. 5. seu lib. 15. tit. 4.

Hoc est, siquidem appareant, postquam ablata sunt. Ex quo et alia regula. Et ea, quae vi fluminis ablata sunt, condicuntur sive petuntur. Quaere lib. 39. tit. 2. dig. 9. them. 2. Quid enim, si flumen quaedam ad me pertinentia in fundum tuum detulit? Habeo adversus te conditionem sine causa.

Per generalem conditionem, qui induit conditionem sine causa.

V. Pompon. Si per eum, qui mihi aliquid debet¹⁾, factum erit, quominus id mihi daret, et id perierit, eius detrimentum est²⁾. Videtur autem per eum stitisse, quominus daret, non solum si dare potuerit et non dederit, vel dolo possidere desierit, sed etiam si ex iusta causa³⁾ scire debeat⁴⁾, se dare oportere.

1) si per eum, qui mihi aliquid debet] Cyrilli. Post moram res, quam mihi dari oportet, reo perit. Moram autem facit non utique qui possidet, aut dolo desiit possidere, sed et qui scire debet, se dare oportere.

2) eius detrimentum est] Moram enim facit. Verum non omnis dilatio moram facit. Nam qui ex iusta causa differt, moram non facit. Quid enim, si amicos requirat, qui debitum exsolvant, aut fideiussores, aut exceptionem alleget: nisi fraudandi causa id simuletur, ut cap. 21. et 22. tit. 3. huius libri.

Stephani. Nota pulcherrimum id et mirabile, quodque ad multa prodest. Nam frequenter eo Iureconsulti

^{b)} Fabr. in marg. emendat οἰκῶν. ^{bb)} Lege τόν. ^{c)} L. 5. D. h. t. legitur in Syn. p. 74. ^{d)} Syn. ἢ δόλω μὴ ἐσχηκῶς. ^{e)} ὁ addidi cum Syn. Deest apud Fabr.

οὔτε γὰρ πᾶσα ἀναβολὴ μόραν ποιεῖ, ὡς ἔξεστι μαθεῖν ἐξ ὧν ὁ Οὐλπιανὸς καὶ ὁ Παῦλος βιβ. κβ'. tit. α'. διγ. κα'. καὶ κβ'. φησίν. ὁ μέντοι Μαρκανὸς ἐν τῷ λβ'. διγ. τοῦ αὐτοῦ βιβ. καὶ tit. φησίν, ὅτι τὸ γενέσθαι ἢ μὴ γενέσθαι μόραν οὔτε ὑπὸ διατάξεως, οὔτε ὑπὸ γέμου τινὸς δύναται κανονίζεσθαι. κρίσεως δὲ μᾶλλον δικαστικῆς ἢ περὶ τούτου ζήτησις ἡρτηται. [Sch. g. III. 244. sq.]

Τοῦ Ἀνομήμου. Τὴν μόραν οὐκ ὁ νόμος, ἀλλ' ὁ δικαστὴς διακρίνει, ὡς βιβ. κβ'. tit. α'. διγ. κβ'. καὶ λβ'. ἦτοι βιβ. κγ'. tit. γ'. [Sch. g. III. 245.]

εὐλίγως] ἦτοι οὐ μόνον ὁ πούρωσ χρεωστῶν καὶ ἐμποδίας τῇ δώσει τοῦ χρεωστομένου πράγματος ἐνέχεται, εἶγε συμβῆ τὸ πρᾶγμα ἀπολεσθῆναι μετὰ μόραν, ἀλλὰ καὶ ὁ ὑπέρο f) ἡμέραν ἢ ὑπὸ αἴρεσιν χρεωστῶν, καὶ μὴ καταβαλὼν δι' ὑπέροθαι ἅμα τῷ ἐξελεῖν τὴν αἴρεσιν ἢ ἐπιστῆναι τὴν ἡμέραν, ἐνέχεται. [Sch. h. III. 245.]

ὀφείλων εἰδέναι] Εὐλόγως δὲ ὀφείλων εἰδέναι, τοῦ νομοθέτου ἀκούων λέγοντος, νόμι μοι, ὅτι καιρὸς ἤτοι ἐκεῖτο τῇ καταβολῇ, ὡς βιβ. κγ'. tit. ε'. κεφ. ιβ'. [Sch. i. III. 245.]

Τυγὼν γὰρ ὑπὸ δὴλῃν ἡμέραν ἐπρωτήθη, καὶ ἐκ τότε δοκεῖ ὑπεριδέσθαι, κἂν μὴ ἐγὼ αὐτὸν ὀχλῶ παρελθούσης τῆς ἡμέρας, οὐδὲ γὰρ ὀφείλεται¹⁾ μοι τοῦτο ποιῆν, ἐπειδὴ ἀορισμὸν ἢ ἡμέραν καὶ ζῆτει βιβ. κγ'. tit. ε'. κεφ. ιβ'. καὶ βιβ. ηγ. tit. κγ'. κεφ. γ'. θεμ. τελευταῖον καὶ βιβ. ιθ'. tit. γ'. κεφ. δ'. θεμ. παρατελ. καὶ τὸν Στέφανον. [Sch. i. III. 245.]

Τί γάρ, ὅτι ὑπὸ προθεσίαν ἐχρεώσθησε καὶ παρῆθεν αὐτοῦ μὴ δόντος; [Sch. i. III. 245.]

ζ'. Παυλ. Φανερόν ἐστιν, οὗ τὸ εἶδος καὶ τὸ ποῖον καὶ τὸ ποσὸν δηλοῦται διὰ κυρίου ὀνόματος. ἢ ἡμάτων ἄλλων, ἢ δεξιέως.

Φανερόν ἐστιν] Κυρίλλου. Κέρτον ἐστὶν οὗ τὸ εἶδος καὶ ἡ ποιότης, καὶ ἡ ποσότης σημαίνεται ἢ ὀνόματι, ἢ δεμονστρατίον, ἢ δακτύλῳ δευτικῶ. [Sch. k. III. 245.]

Ἀνάγκωδι βιβ. κγ'. tit. α'. κεφ. οδ'. λέγον· Τῶν ἐπερωτήσεων αἱ μὲν εἰσι φανεραί, αἱ δὲ ἀφανεῖς. καὶ φανεραὶ εἰσι αἱ ἐξ αὐτῆς συμφωνήσεως ἔχουσαι δῆλον τὸ τί, καὶ ποῖον, καὶ πόσον, ὡς νομίσματα ι. καὶ ἀγρὸν Κορνελιανόν, καὶ δούλον Πέτρον. ἀνάγκωδι καὶ βιβ. μδ'. tit. ιθ'. κεφ. λδ'. λέγον· Ὀνομαστὶ ἐστὶ ληγατεῖσαι τὸ ἐκφραῖσαι τὸ κύριον ὄνομα, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον δὲ καὶ ἡ δῆλωσις τοῦτο σημαίνει. Ζῆτει βιβ. ηγ. tit. γ'. κεφ. κδ'. ὁ φησιν· Ὀνομαστὶ δοκεῖ ἐλευθεροῦν ὁ τὴν τέχνην ἢ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ δούλου σημαίνων, ἢ τὴν πατέρα. οἶον ὁ διοικητής, ὁ κελλάριος, ὁ υἱὸς τοῦ Παύλου. [Sch. k. III. 245.]

ἢ ἡμάτων ἄλλων] Στεφάνου. Αὐτὰ τὰ ὀνόματα ἀντὶ ἄλλων λεγόμενα τὴν αὐτὴν σημασίαν δηλοῖ, οἶον οἶτον ἀντὶ πυρῶν, καὶ πυρὸν ἀντὶ σίτου, ἢ, ἐάν τις Στίκνον οἰκέτην ἔχων, μάγειρον ἢ βεστιαρίτην, ἢ μειζότερον. εἴτε γὰρ Στίκνον εἴπῃ, σημαίνει τὸν οἰκέτην, εἴτε βεστιαρίτην τυχόν, ἢ μάγειρον, ἢ μειζότερον, οὐδὲν ἦπτον τὸν αὐτὸν Στίκνον δηλοῖ. [Sch. l. III. 245.]

ζ. Οὐλπ. Εἴτε αἴρεσις, εἴτε ἄλλο ταῖς ἐπερωτήσεσιν ἐντίθεται, δύναται καὶ ἀπαριθμήσεσιν ἐντίθεσθαι. διὸ καὶ δάνειον συνίσταται.

εἴτε αἴρεσις] Κυρίλλου. Ὅσα ἐπιθένται ἐπερωτήσῃ, τὸσαῦτα καὶ δανείω διὸ καὶ αἴρεσις. [Sch. m. III. 246.]

Δύναμαι γὰρ οὕτως ἐπερωτῶν· ὁμολογεῖς δοῦναι μοι ἐν Χίῳ, ἐάν ἔλθῃ ναῦς ἐξ Ἀσίας, οἶνον μέτρα δέκα; καὶ δανείξω οὕτως· δίδωμί σοι, ἵνα ἔχῃς αὐτὰ εἰς δάνειον, ἐάν ἔλθῃ ναῦς ἐξ Ἀσίας κατὰ τὸν Μάιον μῆνα. [Sch. m. III. 246.]

Στεφάνου. Δύναται γὰρ ὁ δανείζων εἰπεῖν, ὥστε αὐτῷ ταῦτα ἀποδοθῆναι, ἐάν ἡ ναῦς ἐξ Ἀσίας ἔλθῃ· καὶ οὕτως συμφωνεῖν, αὐτὸν μὴ ἀπαιτεῖν, ἕως ἂν οἱ τόκοι αὐτῷ καταβῶλωνται· ἢ*) καὶ οὕτως· ἐστῶσαν σοι δεδωρισμένα, ἐάν ἡ ναῦς ἐξ Ἀσίας ἔλθῃ· ὅπερ καὶ ὁ Πομπώνιος ἐν τῷ ἐπομένῳ διγέτω φησίν. [Sch. m. III. 246.]

utuntur. Non enim omnis dilatio moram facit, ut discere licet ex his, quae aiunt Ulpianus et Paulus lib. 22. tit. 1. dig. 21. et 22. Marcianus tamen eiusdem libri et tituli dig. 32. ait, an mora facta sit, necne, nec constitutione, nec lege aliqua definiri posse. Magis autem eius rei quaestio ex iudicis arbitrio pendet.

Innominati. Moram non lex, sed iudex examinat, ut lib. 22. tit. 1. dig. 22. et 32. seu lib. 23. tit. 3.

3) si ex iusta causa] Non modo qui pure debet, et per quem factum est, quominus res debita daretur, si res post moram perierit, tenetur, sed etiam qui in diem, vel sub conditione debet, si statim ac conditio extiterit, aut dies venerit, moram in solvendo fecerit, tenetur.

4) scire debeat] Cum audis Iureconsultum dicentem, si scire debeat, intellige, certum tempus solutioni adiectum esse, ut lib. 43. tit. 5. cap. 12.

Fortasse enim in diem certum promiserat, et ab eo tempore in mora esse videtur, etiamsi eum non interpellavero, postquam dies exiit. Neque enim hoc mihi facere licet, quia dies certus erat. Et quaere lib. 43. tit. 5. cap. 12. et lib. 58. tit. 23. cap. 3. thema ultimum, et lib. 19. tit. 3. cap. 4. thema penult. et Stephanum.

Quid enim, si in certum diem debebat, isque exierat, nec solverat?

VI. Paul. Certum est¹⁾, cuius species et qualitas, et quantitas ostenditur nomine proprio, aut aliis verbis²⁾, aut demonstratione. L. 6. D. XII. 1.

1) certum est] Cyrilli. Certum est, cuius species et qualitas, et quantitas significatur aut nomine, aut demonstratione, aut digito demonstrativo.

Lege lib. 43. tit. 1. cap. 74. quo dicitur: Stipulationum quaedam certae sunt, quaedam incertae. Et certae sunt, quae ex ipsa pronuntiatione habent certum quid, et quale, et quantum, ut aureos decem, et fundum Cornelianum, et servum Petrum. Lege et lib. 44. tit. 19. cap. 34. quo dicitur: Nominatum legare est, nomen proprium pronuntiare. Plerumque autem demonstratio illud significat. Quaere lib. 48. tit. 3. cap. 24. quo dicitur: Nominatim manumittere videtur, qui artem vel officium servi denotat, vel patrem: veluti dispensator, cellarius, filius Pauli.

2) aut aliis verbis] Stephani. Ipsa nomina, quae vice mutua dicuntur, eandem significationem denotant, veluti si quis dixerit triticum pro frumento, vel frumentum pro tritico, vel si quis Stichum servum habens, coquum aut vestiarium, aut maiorem. Sive enim Stichum dixerit, servum significat: sive vestiarium, aut coquum, aut maiorem, nihilominus eundem Stichum significat.

VII. Ulpian. Sive conditio¹⁾, sive aliud quid stipulationibus inseratur, idem potest etiam numerationi inseri: et ideo mutuum contrahitur. L. 7. D. eod.

1) sive conditio] Cyrilli. Quae inseruntur stipulationi, eadem et mutuo: ideo et conditio.

Possum enim ita stipulari: Promittis et mihi dare in Chio, si navis ex Asia venerit, vini amphoras decem? Et ita mutuum dare possum: Do tibi, ut eas habeas in causam mutui, si intra mensem Maium navis ex Asia venerit.

Stephani. Potest enim qui mutuum dat, dicere, ut haec sibi reddantur, si navis ex Asia venerit: vel pacisci, ne petat, quamdiu usurae ei solventur: vel etiam sic: Sint tibi nummi mutui, si navis ex Asia venerit: quod et Pomponius ait digesto sequenti.

f) Lege ὑπό. ff) Fabr. in marg. emendat ἐφέτω. g) Sic emendavi. Fabr. ἐλ. Sic et paulo post ἦ posui pro εἰ, quod Fabr. habet.

Γ. 8. η'. Πομπων. Ἐὰν τὰ ληγατευθέντα σοι χρήματα
D. XII. I. δανείσῃ ὁ κληρονόμος καὶ παραιτήσῃ τὸ ληγάτον,
ἔρρωται τὸ δάνειον· τοῦ γὰρ κληρονόμου δοκεῖ ἀπὸ
τοῦ καιροῦ τῆς ὑπεξελεύσεως τῆς κληρονομίας γε-
νέσθαι.

Ἐὰν τὰ ληγατευθέντα σοι χρήματα] Κυρίλλου.
Ἐὰν δώσω σοι νούμμους, ἵνα ὑπὸ αἰρέσειν σοι γένωνται ἢ τοὺς
ληγατευθέντας τινὲ πούρωσ ὁ κληρονόμος δανείσῃ σοι ἢ^{gg)}
ἐκβῆ ἢ αἰρέσει, ἢ παραιτήσῃται ὁ ληγατάριος, συνίσταται δά-
νειον· δοκῶ γὰρ ἀφ' οὗ ἠδύτεσσα, δεσπότης εἶναι καὶ τῶν
νούμμων. [Sch. n. III. 246.]

Στεφάνου. Ὡστε τοῦ ληγαταρίου παραιτουμένου τὸ λη-
γάτον δοκεῖ ὁ δανεισάμενος ἐκ τῆς ἀδιτίου τοῦ κληρονόμου
ἔνοχος τῇ δανειστικῇ ἐνοχῇ γενέσθαι, οἷα δὴ καὶ τῆς δεσπο-
τείας^{hh)} νούμμων ἐξ ἐκείνου τοῦ καιροῦ δοκουσῆς ἐξ ἀποτε-
λέσματος εἰς αὐτὸν μετατρέχεται, δι' ὧν ἐκ παραιτήσεως τοῦ
ληγαταρίου νομίζεται ὁ κληρονόμος ἐκ τοῦ καιροῦ τῆς ἀδι-
τίου δεσπότης γεγενῆσθαι τῶν νούμμων. διαφορὰ δὲ τοῦ
παρόντος καὶ τοῦ α'. θεμ. ἐπειδὴ ἀνω μὲν αὐτὸς ὁ τὴν
ἀπαρίθμησιν ποιησάμενος οὐκ ἠβουλήθη πρὸ τῆς αἰρέσεως
τὴν δεσποτέαν τῶν νούμμων εἰς τὸν δανεισάμενον μετατρέ-
χεῖται, ἢ ἔχων αὐτὸν ἔνοχος τῇ δανειστικῇ ἐνοχῇ· ἐνταῦθα δὲ
οὐχ^{hh)} τοῦ κληρονόμου προαίρεσις, ἀλλ' ὁ νόμος σωπηρῶς τὴν
αἰρέσιν τέθεικεν ἐξ ἀρχῆς, ἢ ἀκυρον ἢ βεβαιοῦν δεικνύς τὸ
συνάλλαγμα πρὸς τὴν τοῦ ληγαταρίου μειωρηματισμένον σύ-
στασιν. καὶ εἰκότως ἐπὶ τοῦ μὲν προτέρου θέματος μετὰ τὴν
τῆς αἰρέσεως ἔκβασιν ἀρχεται ὁ δανεισάμενος ἔνοχος γίνεσθαι
τῇ δανειστικῇ ἐνοχῇ· ἐνταῦθα δὲ οὐκ ἐκ τῆς τοῦ ληγαταρίου
παραίτησεως, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀδιτίου τοῦ κληρονόμου. μὴ ἐκ
τοῦτου δὲ νομίσθη, ὅτι πᾶν ληγάτον ἐκ παραιτήσεως τοῦ λη-
γαταρίου πάντως ἐναπομένει πρὸς τὴν κληρονομίαν. προδήλον
γὰρ, ὅτι ἐν τῷ ὑποκατάστατον ἢ συλληγαταρίον ἔχει ὁ παραι-
τησάμενος ληγατάριος, προτιμηθήσεται τοῦ κληρονόμου ὁ ὑπο-
κατάστατος, ἢ συλληγατάριος, ὡς ἐστὶ πλαιυτέρων τε καὶ ἐντε-
λέστερον μαθεῖν ἐν τῷ ε'. βιβ. τοῦ κωδ. tit. γ'. ἐν τῇ πρώτῃ
καὶ μόνῃ τοῦ tit. διατ. [Sch. n. III. 246. sq.]

Τοῦ Ἀνωνύμου. Εἰ δὲ καταδέξῃ, τὸ δάνειον κυροῦταιⁱ⁾,
εἰ μὴ ἔδαπανήθῃ, ὡς βιβ. λδ'. tit. ε'. dig. ιε'. τὰ γὰρ ὄντα
τῆς κληρονομίας καὶ πούρωσ ληγατευόμενα ὀρθῶς μεταβαί-
νουσιν ἐπὶ τὸν ληγατάριον, ἢ μὴδέποτε γενέσθαι τοῦ κληρονό-
μου νοούμεθα, ὡς βιβ. λα'. dig. π'. καὶ βιβ. λγ'. tit. η'.
dig. η'. [Sch. n. III. 247.]

Νικαίου. Ἀνάγνωθι βιβ. μδ'. tit. α'. κεφ. πς'. θεμα γ'.
λέγον· Τοῦ ληγατευθέντος δούλου^{k)} καὶ τὰ εἰς πρόσωπον αὐ-
τοῦ φερόμενα ἠρηγμένα ἐστίν. εἰ μὲν γὰρ αὐτὸν ὁ ληγατάριος
παραίτησται, δοκεῖ μὴδέποτε αὐτοῦ γενέσθαι. εἰ δὲ κατα-
δέξῃται, ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς ἀδιτίου αὐτοῦ νομίζεται. καὶ
οὕτω πάντες οἱ δι' αὐτοῦ πορισμοὶ ἢ τῷ κληρονόμῳ ἢ τῷ
ληγαταρίῳ ἀρμόζουσιν. εἰς τὸ αὐτό. Ἐὰν οὐκ ἦν συλληγατάριος
ἢ ὑποκατάστατος· εἰ γὰρ ἐστὶ, προτιμηθήσεται τοῦ κληρονό-
μου, ὡς βιβ. μδ'. tit. λ'. κεφ. α'. Ἐτερον. Καὶ τὸν ληγατευ-
θέντα δὲ τὴν δούλου, ἐὰν ἐλευθερώσῃ ὁ κληρονόμος, εἰδ^{l)}
ὑπέρτερον παραιτήσῃται ὁ ληγατάριος, ἔρρωται ἢ ἐλευθερία, ὡς
βιβ. μη'. tit. α'. κεφ. β'. [Sch. n. III. 247.]

Ἀνάγνωθι ἀναγκαῖον περὶ τῶν ἢ τοῦ κληρονόμου ἢ τοῦ
ληγαταρίου γινόμενων βιβ. μδ'. tit. α'. κεφ. πς'. θεμ. γ'.
καὶ τὰς ἐκείως παραπομπάς. [Sch. n. III. 247.]

Γ. 9. pr. θ'. Οὐλίπιανός. Ἀπὸ πάσης αἰτίας καὶ ἐνοχῆς
D. eod. δίλου τε καὶ ἀδήλου συναλλάγματος φανερά ἀπαίτη-
σις ἀρμόζει, φανεροῦ ὄντος τοῦ ἀπαιτουμένου. ἔξεστι
γὰρ ἀπὸ παντὸς συναλλάγματος ἀπαυτεῖν φανερόν,
χωρὶς αἰρέσεως οὐσῆς τῆς ἐνοχῆς. τὰ γὰρ ὑπὸ ἡμέ-
ραν ἢ ὑπὸ αἰρέσειν οὐ δυνατὸν προαπαυτεῖσθαι τῆς
ἡμέρας ἢ τῆς αἰρέσεως.

ἀπὸ πάσης αἰτίας] Κυρίλλου. Ὁ κέρτος κωνδικτίου
κινεῖται ἀπὸ πάσης αἰτίας καὶ ἐνοχῆς, δι' ἧς κέρτος ἀπαι-
τοῦμεν, κἂν ἴκκετον ἦν τὸ συνάλλαγμα, μόνον εἰ πούρωσ εἴη.
περὶ γὰρ τῶν ἢ διέμ ἢ ὑπὸ αἰρέσειν οὐ δυνατὰι τις ἐνάγειν.

gg) Fabr. in marg. emendat ελ. h) Adde τῶν ante νούμμων. hh) Lege οὐχ ἦ. i) Fabr. in marg. emendat ἀκυροῦται. ii) Fabr. in marg. addit καὶ. Hoc vero addatur necesse non est, modo pro νοούμεθα legas νοούμενα. k) Fabr. in marg. post δούλου addit καὶ αὐτοῦ κατὰστατος.

VIII. Pompon. Si pecuniam tibi legatam¹⁾ heres
crediderit, tuque legatum repudiaveris, mutuum con-
firmatur: heredis enim ex tempore aditae hereditatis
videtur pecunia fuisse.

1) si pecuniam tibi legatam] Cyrilli. Si
nummos tibi dedero, ut sub conditione tui fiant, vel
pure alicui legatus heres tibi crediderit: si conditio ex-
titerit, aut legatarius repudiaverit, mutuum confirma-
tur: nam ex quo hereditatem adii, videor etiam num-
morum dominus esse.

Stephani. Itaque legatō a legatario repudiato, qui
mutuum accepit, ex die aditae ab herede hereditatis
ex mutuo obligatus intelligitur, quasi ab eo tempore
nummorum dominium ex eventu ad eum transiisse vi-
deatur, quoniam repudiato legatō ex die aditionis heres
dominus nummorum fuisse existimetur. Hoc autem
thema a priore differt, quod in illo, qui numerationem
fecit, nummorum dominium in accipientem ante condi-
tionis eventum transferri noluit, vel eum ex mutuo
obligatum habere: hoc autem loco non heredis propo-
situm, sed lex tacite ab initio conditionem imposuit,
ostendens contractum aut irritum, aut firmum, prout
legatarius eum transformat. Et merito in priori the-
mate qui accepit, post conditionis eventum incipit obli-
gari ex mutuo: hoc autem themate non ex quo lega-
tarius repudiavit, sed ex die aditae hereditatis. Ne
vero inde existimes, legatum omne inde a repudiatione
legatarii continuo apud heredem remanere. Nam pa-
lam est, si legatarius, qui legatum repudiavit, substi-
tutum aut collegatarium habuerit, heredi eos praeferrī,
ut plenius et perfectius cognosci potest ex lib. 6. Cod.
tit. 51. constitutione unica.

Innominati. Si vero legatum acceperis, mutuum in-
firmatur, nisi pecunia consumpta sit, ut lib. 34. tit. 5.
dig. 15. Nam quae hereditatis sunt, et pure relicta sunt,
recta via ad legatarium transeunt, neque unquam he-
redis facta intelliguntur, ut lib. 31. dig. 80. et lib. 33.
tit. 8. dig. 8.

Nicaei. Lege lib. 44. tit. 1. cap. 86. them. 3. quo di-
citur: Servo legatō et status eius, et quae personam
eius attingunt, in pendentī sunt. Nam si legatarius
ipsum repudiavit, nunquam eius fuisse videtur. Si vero
eum agnoverit, ex die aditae hereditatis eius esse intel-
ligitur. Atque ita omnia, quae per eum acquisita sunt,
vel heredi, vel legatario competunt. Ad idem. Si non
sit collegatarius aut substitutus: nam si sit, praefere-
tur heredi, ut lib. 44. tit. 30. cap. 1. Aliud. Si heres
servum alicui legatum manumiserit, deinde eum legatari-
us repudiaverit, valet libertas, ut lib. 48. tit. 1. cap. 2.

Lege necessarium de his, quae vel heredis, vel le-
gatarii fiunt, lib. 44. tit. 1. cap. 86. them. 3. et ibi
transmissiones.

IX. Ulpianus. Ex omni causa¹⁾ et obligatione,
sive ex certo, sive ex incerto contractu²⁾ petatur,
certa petitio³⁾ competit, si certum sit, quod petitur.
Licet enim ex omni contractu certum condicere, si
conditio obligationi adiecta non sit. Quae enim in
diem collata⁴⁾, vel sub conditione contracta sunt,
ante diem⁵⁾ vel conditionem peti. non possunt.

1) ex omni causa] Cyrilli. Certe conditio in-
tenditur ex omni causa et obligatione, per quam certum
petimus, quamvis incertus sit contractus, dummodo pu-
rus sit. De his enim, quae in diem sunt vel sub con-

ἀπὸ ληγάτου, Ἀκουίλλου, καὶ φούργου κοנדικτικίος κινεῖται, καὶ περὶ φιδεικομίσου, καὶ ἀλλίον νόμινε, καὶ¹⁾ τῆς ἑὲ καὶ ἐκ τῆς βέρβις. [Sch. o. III. 247.]

Τῶς¹⁾ ἴσθι, ὅτι ὁ παρὼν κοנדικτικίος ἐπὶ ἀργυρίων καὶ μόνων κινεῖται, οὐ μὴν ἐπὶ καρπῶν καὶ τῶν ἄλλων πραγμάτων. ἐπὶ γὰρ τῶν τοιούτων, ὡς εἶπον, ὅσα ἐστὶ παρὰ τὰ ἀργύρια, ὁ τριτικαρίος κινεῖται, ὡς ἐν τῇ ἐξῆς βιβ. τι. γ. διγ. α'. φησὶν Οὐλλπιανός. εἰρηται δὲ τὸ ἐξ ὁμοι καῦσα, ἦτοι τὸ ἐκ πάσης αἰτίας, οὐ πρὸς τὴν ἰν ἑμέ. οὐδέποτε γὰρ ἀντὶ τῆς ἰν ἑμέ ὁ παρὼν κινεῖται κοנדικτικίος κατὰ φύσιν ἦτοι κατὰ τὴν προσούσαν αὐτῇ ιδιότητα. ἢ μὲν ἰν ἑμέ παρὰ τοῦ δεσπότη του κινεῖται, τὰ δὲ ἔρηματα τοῦ κοנדικτικίου ἔχει, οἱ πάρετ δάρε ὁποσῆρε. δῆλον δὲ, ὅτι τὸ δάρε ἐστὶ τὸ δεσπότην ποιῆσαι. καὶ οὐχ οἷον τε ἐστὶ, τὸν κινῶντα τὴν ἰν ἑμέ ἅπαξ δεσπότην ὅντι τοῦ πράγματος λέγειν τὸ δάρε. πῶς γὰρ οἷον τε ἐστὶν, ἐπὶ πλέον ἀντὶ γενέσθαι δεσπότην; τὸ οὖν ἐκ πάσης αἰτίας εἰρηται οὐ πρὸς τὰς ἰν ἑμέ, ἀλλὰ πρὸς πῶσαν αἰτίαν, εἴτε κοτραεῖνδι, εἴτε δογῶνδι ἀνίμω κατέστη τις ἔνοχος. ὡστε οὐ μόνον ἀπὸ τῶν τεσσάρων ἔνοχῶν, τῆς ἑὲ, τῆς βέρβις, τῆς λίτερις καὶ τῆς κοσένσου, κινεῖται ὁ παρὼν κοנדικτικίος, ἀλλὰ ἐκ τῶν ἰσαρίθμων ταύταις ἔνοχῶν, τουτέστιν, ἀπὸ κλοπῆς, ἀπὸ ζημίας, ἀπὸ ἀρπαγῆς καὶ ἀπὸ ὑβρεως. κῶν γὰρ οὐκ ἔστιν ἡ ζημία δῆλη, ὁμοῦς διατιμᾶται ταῦτα ὁ παθῶν. εἶπον γὰρ σοι καὶ προθεωρῶν, ὅτι τὰς τέσσαρας ταύτας ἔνοχας ἡ νόμος, ἡ προεῖτωρ, ἡ ἀνάγκη, νόμω καὶ αὐτῇ γνωρίζουμένη, ἢ ἀμαρτήματα τικτε. οὕτω γὰρ κανονίζων ὁ Μοδεστίνος φησὶν ἐν τῷ μδ. τῶν διγ. βιβ. ὑπὸ τὸν δὲ ὀβλιγατιόνιμους τι. διγ. νβ. τοσοῦτον δὲ καὶ ἀπὸ ἔνοχῆς ἐξ ἀμαρτήματος τιτομένης κινεῖται ὁ παρὼν κοנדικτικίος, ὅτι καὶ κλοπῆς γενομένης χῶρα γίνεται τῷ φουρτίθω κοנדικτικίω²⁾. δυνατὸν δὲ ἐστὶν, καὶ τὸν παρόντα κοנדικτικίον, ὡς γενικῶν ὄντι καὶ ἐν ἑαυτῷ καὶ τὸν φούργιμον περιφέροντα κοנדικτικίον, κινεῖσθαι καὶ κατ' ἐκείνου³⁾. τοσοῦτον ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Οὐλλπιανός ἐν τῷ παρόντι διγ. φησὶν· ἀλλὰ καὶ ἐξ αἰτίας κλοπῆς διαπραχθείσης διὰ τοῦ παρόντος κοנדικτικίου ἐνάγομεν⁴⁾. δῆλον δὲ, ὅτι ἐν τῷ κέρτῃ ποσότης ἀργυρίων ἐκλήπη⁵⁾ φθάσας γὰρ εἶπον, ὅτι ἐπὶ κέρτῃς οὕσης ποσότητος ἀργυρίων χῶρα κατὰ φύσιν τῷ παρόντι γίνεται κοנדικτικίω. δυνατὸν δὲ καὶ τὸν λεγομένον τριτικαρίον κινεῖσθαι, ὡς ἰσοδυναμεῖ τῷ παρόντι κοנדικτικίω, πλην ὅτι ὁ μὲν παρὼν κοנדικτικίος ἐπὶ ἀργυρίων κινεῖται, ὁ δὲ τριτικαρίος ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις πραγμασίαν, ὡς μενθᾶνεις ἐν τῷ ἐξῆς βιβ. τι. γ. διγ. α'. ζῆτει βιβ. ξ. τι. ιβ. κεφ. ξη. θέμα τελευταῖον, καὶ ὅρα, ὅτι ἐπὶ ἀμαρτημάτων χῶραν ἔχει ὁ κέρτος κοנדικτικίος, φανεροῦ ὄντος τοῦ ἀπαιτουμένου. ὅρα δὲ τοῦτο διὰ τὸ μέλλον ῥηθῆσεσθαι ἐν τῷ θ. κεφ. ἀνάγνωθι αὐτὸ ἀναγκαῖον καὶ τὴν ἐκέῖσε τοῦ Στεφάνου παραγραφήν. [Sch. o. III. 247. sq.]

Αἰτίαν εἶπε ἀντὶ τοῦ ἀμαρτήματος· καὶ ἐπὶ ἀμαρτήματος γὰρ ὁ κέρτος κοנדικτικίος ἀρμόζει. καὶ ἀνάγνωθι κεφ. δ. θέμα τελευταῖον ἐν τέλει. καὶ ἀλλαχοῦ γὰρ ἡ αἰτία δηλοῖ τὸ ἀμαρτήμα. καὶ ζῆτει βιβ. νη. κεφ. λη. [Sch. o. III. 248. sq.]

Ἐκτὸς τῆς ἰν ἑμέ, ἐπειδὴ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἀπαιτεῖ παρὰ δεσπότην κινουμένη⁶⁾, ὁ δὲ κοנדικτικίος ζῆτει τὸ ποιῆσαι δεσπότην. πῶς γὰρ τὸν ἅπαξ ὄντι δεσπότην ζῆτει ἐπὶ πλέον γενέσθαι δεσπότην, εἰ μὴ πολλὰκις ἀναδύσεται τὸν ἐξ ἰνιούστα καῦσα; [Sch. o. III. 249.]

καὶ ἂ δῆλον ὀ συναλλάγματος] Τοῦ Γαριδά. Πῶς κέρτος ὦν ἀπαιτεῖ καὶ ἀδῆλον; φησὶ γὰρ, δῆλον τε καὶ ἀδῆλου συναλλάγματος. Λύσις. Θεματισσὸν ἀγρῶν χρεωστούμενον καὶ καρπὸν⁷⁾ ὁ μὲν γὰρ ἀγρὸς δῆλός ἐστιν, οἱ δὲ καρποὶ ἀδῆλοι. ἀλλ' ὅταν κοπῶσι⁸⁾ καὶ φραῶσι, δῆλοι γίνονται, καὶ ἀπαιτοῦνται διὰ τοῦτου τοῦ κοנדικτικίου. [Sch. p. III. 249.]

Στεφάνου. Ὡς ἔνθα τις ἐπηρώτησεν⁹⁾ ὁμολογεῖς διδόναι μοι τὰ ἐν κιβωτῷ; δυνατὸν δὲ ἐστὶν εἰπεῖν, ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν ἰν φακίενδο ἐπερωτήσεων δυνατὰί τις τὴν τοῦ διαφερόντος ποσότητα καθ' ἑαυτὸν διατιμησάμενος κέρτως κινεῖν. βλεπέ γὰρ, πῶς ἀδιακτικίος ὁ νόμος ἐπιφέρει λέγων, ἀπὸ παντὸς συναλλάγματος ἔξεστιν ἡμῖν κέρτως κινεῖν. Θεοφίλος μέντοι ὁ μακαρίτης φησὶν, μπε ἀντὶ τῆς ἰν φακίενδο ἐπερωτήσεως, μπε ἀντὶ τῆς ἐξ ἔμπετο, ἢ ὁ ἀγοραστής δύναται κινεῖν, κινεῖσθαι τὸν κοנדικτικίον, καθὼ ἢ μὲν ἰν φακίενδο ἐπερω-

ditione, non potest quis agere. Ex legato, ex lege Aquilia, et ex furto conditio intenditur, et de fideicommisso, et alieno nomine, et sive re contracta sit obligatio, sive verbis.

Atqui sciendum est, per certi conditionem pecuniam tantum numeratam peti, nec vero fructus et alias res. Haec enim, ut dixi, quae sunt extra pecuniam numeratam, per conditionem triticariam petuntur, ut libro sequenti, tit. 3. dig. 1. Ulpianus ait. Ait autem, *ex omni causa*, non quantum ad actionem in rem attinet. Nunquam enim pro actione in rem haec conditio intenditur secundum naturam seu proprietatem, quae ei inest. Actio in rem a domino intenditur. Verba autem conditionis haec sunt: *si parcat dare oportere*. Certum autem est, *dare* esse dominum facere. Nec qui agit in rem, verbo dandi uti potest, cum iam dominus rei sit. Quomodo enim fieri potest, ut qui iam dominus est, amplius dominus efficiatur? Quod igitur ait, *ex omni causa*, non pertinet ad actiones in rem, sed ad omnem causam, sive contrahendi, sive donandi animo quis obligatus sit. Itaque non solum ex quadriga obligationum, re, verbis, literis et consensu, certi conditio competit, sed ex quadriga etiam delictorum, id est, ex furto, ex damno, ex rapina et iniuria. Licet enim damnum certum non sit, tamen qui passus est, ea aestimat. Dixi enim tibi vice praeviae inspectionis, quatuor has obligationes nasci aut ex lege, aut ex iure Praetorio, aut ex necessitate, legibus cognita, aut ex peccato. Sic enim regulariter definit Modestinus lib. 44. Digestorum tit. *de obligationibus* dig. 52. In tantum autem ex obligatione, quae ex delicto nascitur, intenditur praesens conditio, ut et si furum factum sit, locus sit conditioni furtivae: possit autem adversus furem etiam certi conditio moveri, tanquam generalis, et conditionem furtivam circumferens: adeo ut ipse Ulpianus hoc digesto dicat: *sed et ex causa furtiva per hanc actionem conditur*: quatenus scilicet certa pecuniae quantitas furto subtracta est: iam enim dixi, cum certa est pecuniae numeratae quantitas, locum fieri certi conditioni. Potest et peti per conditionem triticariam, cuius eadem est vis et potestas, quae certi conditionis, praeterquam quod certi conditione pecunia numerata petitur, per conditionem autem triticariam aliae res omnes, ut discis libro sequenti, tit. 3. dig. 1. Quaere lib. 60. tit. 12. cap. 68. thema ultimum, et observa, in delictis certi conditionem locum habere, si certum sit, quod petitur. Hoc autem nota propter id, quod dicendum est in cap. 9. quod lege necessarium, et illic Stephani adnotationem.

Causam dixit pro maleficio: nam ex maleficio quoque certi conditio competit. Et lege cap. 4. them. ult. in fine. Nam et alibi causa maleficium significat. Et quaere lib. 58. cap. 38.

Praeter actionem in rem, quia rem ipsam petit a domino instituta: conditio autem quaerit dominum efficere. Quomodo enim eum, qui iam dominus est, postules iterum dominum facere, nisi forte naturam conditionis ex iniusta causa assumat?

2) sive ex incerto contractu] Garidae. Quomodo cum certi conditio sit, petit et incertum? Ait enim, *sive ex certo, sive ex incerto contractu*. Solutio. Finge deberi fundum et fructus: fundus enim certus quidem est, fructus autem incerti. Sed cum separati sunt et consumpti, certi fiunt, et petuntur per certi conditionem.

Stephani. Ut cum quis ita stipulatus est: Promittis, te mihi dare, quae in arca sunt? Dici etiam potest, in stipulationibus, quae in faciendo consistunt, posse quem aestimatione per se facta eius, quod interest, certum condicere. Observa enim, quomodo lex indistincte dicat, *ex omni contractu licet nobis certum condicere*. Theophilus tamen beatæ memoriae ait, nec pro stipulatione, quae in faciendo consistit, nec pro actione ex emto, qua emtor uti potest, conditionem intendi posse,

1) Adde ἐκ. 2) Fabr. in versione huic scholio praefigit nomen Stephani, quod in textu graeco deest. 3) Fabr. κόπτωσι. Postea malim φανῶν, extant.

της κατά φύσιν ἰκέρτα ἐστὶ. τῶν γὰρ συναλλαγμάτων τὰ μὲν κατά φύσιν ἰκέρτα εἶναι φησὶ, ὡς τὰς ἐν φακίενδο ἐπερωτήσεις· τὰ δὲ διὰ τὴν συναλλασσόντων ἀγροίαν, ὡς ἐνθα τις ἐπερωτῆται τὰ ἐν τῇ κιβωτῷ· καὶ ἐπὶ μὲν τῶν κατά φύσιν ἰκέρτων οὐ φησὶ κινεῖσθαι τὸν κοδικτικίον· ἐπὶ δὲ τῶν ὅσα μὴ κατά φύσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἰγνοίαν τῶν συναλλασσόντων ἐστὶν ἰκέρτα, κινεῖσθαι φησὶ τὸν κοδικτικίον· ἐπειδὴ ὁ ἀγοραστὴς καλῶς λέγει, οὐ πάρετ δάρε. οὔτε γὰρ ἀνάγκη τὸν πράτην δεσπότην ποιεῖν τὸν ἀγοραστήν, ἀλλὰ μόνον αὐτῷ τραδιτεῖν ἀναγκάζεται τὸ πεπραμένον, καὶ ἐπερωτᾶσθαι τὴν περὶ ἐκικήσεως δούπλαν. ταῦτα μὲν οὖν, ὡς εἶπον, Θεόφιλος ὁ μακαρίτης. δὴλον δὲ, ὅτι ὁ φακίον ἐπερωτήσας οὐ δύναται τὸν κοδικτικίον αὐτὸ ἰδιῶς τὸ φακίον ἀπαιτεῖν. οὔτε γὰρ ὁ ἀγοραστὴς αὐτὸ τὸ πράγμα, ἦτοι τὸ διαφέρειν διὰ τοῦ κοδικτικίου τὸν πράτην ἀπαιτεῖ. ἐκάτερον μὲντοι αὐτῶν διατιμησόμενος καλῶς τὸν κέρτον κινεῖ κοδικτικίον. γενικῶς γὰρ καὶ ἀδυσίτικως φησὶν ὁ Οὐλιπιανός, ἅτῳ παρτὸς συναλλάγματος κέρτον τε καὶ ἰκέρτου δύνασθαι ἡμῶς τὸν κοδικτικίον κέρτον κινεῖν. ἐτέρω δὲ λόγῳ τὸν τῆς πλοῦς πεπιτόνος κίνδυνον ἐαυτῷ παρατίθησιν ὅτι ὁ φακίον ἐπερωτήσας, καὶ ὁ ἀγοραστὴς. [Sch. p. III. 249. sq.]

Τοῦ Ἀνωρίμου. Ἰκέρτα εἶσι τὰ ὑπὸ ἀλτραγατίονος ὅσῳ τὸ γὰρ ὅρου τὴν ἐπιλογὴν ἔχοντος οὐ δύναται ὁ ἄκτω κέρτον τι ἀπαιτῆσαι· καὶ τὰ ἐν φακίενδο· εἰς γὰρ τὸ διαφέρειν ἔχονται τὴν καταδικῆν. τὸ δὲ ἰκέρτον ἢ ἐκ τῆς φύσεως τοῦ συναλλάγματος ἀδηλόν ἐστιν, ὡς τῷ εἰρημένῳ θέματι, ἢ ἐξ ἀγροίας τῶν συναλλασσόντων, ὡς ὅταν ἐπερωτῶ τὰ ἐν τῇ κιβωτῷ, ἀγροίαν τὸ ποσὸν αὐτῶν. ἀγνώσθαι περὶ κέρτον καὶ ἰκέρτου βιβ. μέ. τι. α. διγ. οδ. οε. ἦτοι βιβ. μγ. τι. α. δύνατον ἰκέρτον λέγειν καὶ τὸ ἀπαιτούμενον παρὰ τοῦ γεγοτηγέστορος διοικήσαντος τὰ πράγματά μου. ἀγνώσθαι γὰρ τὸ ἐποφειόμενον ἀπαιτῶ λογισμῶν. τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ ἐπιτρόπου καὶ κορυτάωρος. [Sch. p. III. 250.]

Φανερὰ ἀπαιτήσεις] Κοδικτικίος κέρτος, ὃς οὐδέποτε ἀντὶ τῆς ἐν ἡμέμ κινεῖσθαι ἢ κατ' οἰκίαν φύσιν, ἀναδύμενος δὲ δύναται κινεῖσθαι, ὡς κεφ. δ. θεμ. β. ἀγνώσθαι καὶ τὰς ἐκείσε παραγραφάς. [Sch. q. III. 250.]

τὰ γὰρ ὑπὸ ἡμέμ αὐτῶν] Τουτέστι, μόνον εἰ ἤρουμεν ἢ πρωτοτύπος ἀγωγῆ, ἢ ἢς βούλεται κινεῖσθαι τὸν κοδικτικίον. οὗτος γὰρ ὑπὲρ ἐτέρας κινούμενος ἀγωγῆς τὴν φύσιν αὐτῆς ὑποδύεται· καὶ ὡςπερ ἐκείνη πρὸ τῆς ἡμέρας ἢ τῆς αἰρέσεως οὐκ ἐκινεῖτο, οὕτως οὔτε ὁ κοδικτικίος ἐνδραμειομένης ἐπιπρὸ τῆς αἰρέσεως ἢ τῆς ἡμέρας ἐνδέχεται κινεῖσθαι. ὅπου κατά φύσιν τῇ πρωτοτύπῳ μὴ πρόσεστιν ἀγωγῆ, τοῦτο πλαττεσθαι καὶ ἐαυτὸν περιθεῖναι ὁ παρῶν οὐκ ἀνέχεται κοδικτικίος. [Sch. r. III. 250.]

προαπαιτῆσαι τῆς ἡμέρας] Τοῦ Ἀνωρίμου. Σημείωσαι διὰ τὸ εἰρημένον περὶ κινεῖσθαι βιβ. ε. τι. α. διγ. μέ. ἦτοι βιβ. ζ. τι. ε. καὶ ὁ πριμπίλον δὲ χρεωστῶν εἶν ὑπορος ἐστὶ καὶ ἔχει δεβίτορα χρεωστούντα ὑπὸ προθεσίμων, ἀπαιτεῖ αὐτὸν ὁ φύσικος καὶ πρὸ τῆς προθεσίμιας, ὡς βιβ. δ. τοῦ κώδικος τι. θ. διατ. α. ἀγνώσθαι τὰ παραγεγραμμένα ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ε. διγ. τοῦ γ. τι. τοῦ ε. βιβ. ἦγον τοῦ α. τι. τοῦ μβ. βιβ. [Sch. s. III. 250.]

L. 9. Καὶ ἀρμόζει περὶ ληγάτων, καὶ ζημίας, καὶ κλο-
§. 1. 2. 3. πῆς, καὶ καθ' ὁμάδα φιδεϊκομμίσσου. ἐνάγεται τις
D. XII. 1. αὐτῷ, εἴτε ἰδίῳ ὀνόματι, εἴτε ἀλλοτρίῳ ἐνέχεται, εἴτε
τῇ περὶ συμφώνων ἀγωγῇ, εἴτε τῇ περὶ πράγματων,
εἴτε ἕνα ἑκατέρω μεμιγμένως.

περὶ ληγάτων] Σισφάνου. Μὴ ἐκ τούτου νομίσας, ὅτι ἐπειδὴ δύναται καὶ ἐν ἡμέμ ὁ ληγατῆσιος ἐπὶ τῷ ληγάτῳ κινεῖν, ὡς φησὶν ἐν τῷ ε. βιβ. τοῦ κωδ. ὑπὸ τὸν τοῦ βιβ. τι. γα. διατάξας, ἦδη καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος θεμ. δύναται καὶ ἀντὶ τῆς ἐν ἡμέμ κινεῖσθαι κατά φύσιν ὁ κοδικτικίος. ὁ γὰρ ληγατῆσιος ἔχει μὲν τὴν ἐν ἡμέμ οὐ πρωτοτύπως ἀρμότουσαν, ἀλλ' ἐξ ἐπινοίας καὶ ἀσθεντίας τῆς διατάξεως. ἐν ταύτῃ οὖν ὁ κοδικτικίος κινεῖται οὐ κατά ὅσῳ τῆς ἐν ἡμέμ, οὔτε γὰρ πρωτοτύπως ἀρμόττει τῷ ληγατῆσιῳ, ἀλλ' ἐξ ἐπινοίας καὶ ἀσθεντίας, ὡς εἶπον, τῆς διατάξεως. κινεῖται δὲ

quatenus stipulatio, quae in faciendo consistit, incerta est. Contractuum enim quosdam secundum naturam incertos esse ait, ut stipulationes in faciendo: quosdam propter contrahentium ignorantiam, ut cum quis stipulatur, quae in arca sunt. Et in his quidem, qui secundum naturam incerti sunt, ait cessare conditionem: in his autem, qui non secundum naturam, sed propter contrahentium ignorantiam incerti sunt, ait conditionem intendi. In actione autem ex emto emtor non recte dicit, *si paret dare*. Neque enim venditor necessesse habet emtorem dominum facere, sed tantum rem venditam tradere compellitur, et evictionis nomine duplam promittere. Haec, ut dixi, Theophilus beatae memoriae. Manifestum autem est, eum, qui factum stipulatus est, non posse specialiter factum ipsum per conditionem petere. Neque enim emtor rem ipsam, vel quod eius interest rem habere, per conditionem a venditore petit. Si tamen utrumque aestimaverit, recte certi conditionem intendit. Generaliter enim et indistincte Ulpianus ait, ex omni contractu certo et incerto posse nos certi conditione agere. Ceterum in plus petitionis periculum incidit tam qui factum stipulatur, quam emtor.

Innominati. Incerta sunt, quae sub alternatione debentur: nam cum reus electionem habeat, non potest actor certum quid petere: et quae in faciendo consistunt: in id enim, quod interest, condemnationem habent. Incertum autem vel ex natura contractus incertum est, ut casu memorato, vel ex ignorantia contrahentium, veluti cum stipulor, quae in arca sunt, ignorans quantitatem eorum. Lege de certo et incerto lib. 45. tit. 1. dig. 74. 75. seu lib. 43. tit. 1. Incertum quoque dici potest, quod petitur a negotiorum gestore seu ab eo, qui negotia mea gessit. Ignorans enim, quid debeatur, rationem peto. Idem et in tutore et curatore.

3) certa petitio] Certi conditio, quae nunquam pro actione in rem intenditur secundum naturam suam, quam si deposuerit, utique intendi potest, ut cap. 4. them. 2. Lege et ibidem adnotationes.

4) quae enim in diem collata] Hoc est, si modo competiit principalis actio, ex qua vult quis conditionem intendere. Conditio enim, quae pro alia actione intenditur, naturam eius induit: et quemadmodum illa ante diem aut conditionem intendi non possit, ita nec conditio suppetente adhuc conditione vel die moveri potest. Quod secundum naturam principali actioni non inest, illud fingere sibi tribuere certi conditio non sustinet.

5) ante diem] Innominati. Nota propter id, quod dicitur de cautionibus lib. 5. tit. 1. dig. 45. seu lib. 7. tit. 5. Et si debitor ex primipilo solvendo non sit, et debitorem habeat in diem, fiscus adversus eum et ante diem agit, ut lib. 4. Codicis, tit. 9. const. 1. Lege quae adnotata sunt in principio dig. 6. tit. 3. lib. 5. seu tit. 1. lib. 42.

Et competit ex causa legati⁶⁾, et damni, et furti⁷⁾, et fideicommissi universalis⁸⁾. Sive suo nomine, sive alieno quis obligatus sit, per hanc actionem convenitur: sive verbis contracta sit obligatio⁹⁾, sive re, sive coniunctim simul utroque¹⁰⁾.

6) ex causa legati] Stephani. Ne exinde existimes, quoniam legatarius legati nomine in rem agere possit, ut dicit constitutio lib. 6. Cod. tit. 51. posita, conditionem etiam hoc casu pro actione in rem secundum naturam intendi posse. Legatarius enim in rem actionem habet non principaliter competentem, sed ex introductione et auctoritate constitutionis. Hoc loco igitur conditio intenditur non secundum naturam actionis in rem: non enim principaliter legatario competit, sed commento et auctoritate constitutionis, ut dixi. Movetur autem pro actione

n) Adde τῶν. nn) Fabr. in marg. emendat ἐπὶ δὲ (adde τῆς) ἐξ ἔμπετο ὁ α. οὐ καλῶς. ο) Fabr. in marg. emendat ὅ τε τὸ φ. oo) Pone accusativum. p) Fabr. in marg. emendat κινεῖται. pp) Sic lego. Fabr. ἐστὶ. q) Fabr. in marg. addit φύσιν.

ἀντὶ τῆς ἐξ τετραμέντου, ἧτις πρωτοτύπως ἀρμόττει τῷ ληγα-
ταρίῳ, μὴ οὖν συναρπαγῆς καὶ εἴρης, οὐ καὶ ἀπὸ τῆς ἐν
ἧμέ, ἀναδύμενος δὲ τὸν ἐξ ἰουούτα καῦσα κινεῖται καὶ παρὰ
τοῦ ἄντος δεσπότου, κατὰ τὰ παραδεδομένα σοι παρ' ἐμοῦ
ἐν τῷ δ. διγ. τοῦ παρόντος τι. [Sch. ss. III. 250. sq.]

Τὰ τοιαῦτα, εἰ μὲν ἀργυρία εἰσι, διὰ τοῦ παρόντος κον-
δικτικίον ἀπαιτῶ ἀναμφιβόλως. εἰ δὲ ἐν ἑτέροις εἶδεσι, δυνά-
μεθα διατιμησάμενοι τὸ πρᾶγμα καθ' ἑαυτοὺς τὸν τοιοῦτον
κέρτον κινεῖν κονδικτικίον. δυνάμεθα δὲ, καὶ ἐνθα μὴ ἀργυρία
εἰσι, καὶ τὸν τριτακίον κινεῖν ἰσοδυναμοῦντα τούτων^{rr)}. ἔστι
δὲ καὶ ἐν φακίονδο, τουτέστιν ἐν ποιήσει ἐπερωτήσις^{r)} ἀλλὰ
δύναται διατιμησάμενος καὶ αὐτὴν φανερόν τι καὶ ὠμολογημέ-
νον ἀπαιτεῖν. [Sch. ss. III. 251.]

καὶ ἡμιλίας, καὶ κλοπῆς.] Στεφάνου. Ἀλλοῦ δὲ, οὐ
ἐν ᾧ διατιμησάμενος καθ' ἑαυτὸν τὴν γενομένην ζημίαν ὁ
βλαβεῖς καὶ κέρτως κινεῖ. [Sch. t. III. 251.]

Τί γάρ, οὐ ἐφρονεῖ τις τὸν δοῦλόν μου ἄξιον ὄντα δέκα
αἰ. κησῶ κέρτον κονδικτικίον εἰς ἀπαιτήσιν τῶν νόμιμων.
[Sch. t. III. 251.]

Στεφάνου. Ἐἴτε ἀργυρία εἰσι τὰ κλαπέντα, κινεῖται ἀμά-
χος ἐπὶ κέρτης ποσότητος ὁ παρὼν κονδικτικίος, εἴτε πρᾶγμα
εἴη ἕτερον τὸ κλαπέν, δύναται διατιμώμενος αὐτὸ καθ' ἑαυ-
τὸν ὁ κλαπέας κέρτως τὸν παρόντα κινεῖν κονδικτικίον ἢ τὸν
τριτακίον, ὡς ἀνωτέρω σοι παραδέδωκεν. οὐ μόνον οὖν διὰ
τοῦ φουριβίου κονδικτικίον τὰ κλαπέντα δύναται μεθοδεύε-
σθαι, ἀλλὰ διὰ τοῦ παρόντος κονδικτικίου, κέρτου δηλονότι
κινούτος^{rr)} τοῦ ἀργυρίου. [Sch. t. III. 251.]

καὶ καθ' ὁμᾶδα φιδεῖκομισσῶν] Τοῦ αὐτοῦ.
Ἀντὶ γὰρ τῶν οὐτιλίων ἀγωγῶν δύναται ὁ φιδεῖκομισσάριος
τὸν κέρτον κινεῖν κονδικτικίον, διατιμησάμενος καθ' ἑαυτὸν τὸ
πρᾶγμα κατὰ κληρονομίαν. [Sch. u. III. 251.]

Ἀντὶ γὰρ τοῦ Τρεβελλιανείου δόγματος δύναται καθ' ἑαυ-
τὸν διατιμησάμενος τὸ φιδεῖκομισσῶν, κινεῖν τὸν κέρτον
κονδικτικίον. ὁ γὰρ φιδεῖκομισσάριος τὸ Τρεβελλιανέιον ἔχει
κατὰ τοῦ κληρονομίου, ὡς ἴσσι. β. τι. κγ'. [Sch. u. III. 251.]

εἴτε τῇ περὶ συμφώνων ἀγωγῇ] Τοῦ Ἀωνόμου.
Περὶ τῆς ἑξ καὶ τῆς βέρβις μανθάνεις βιβ. μδ'. τι. ζ. διγ. νβ'.
ἦτοι βιβ. νβ'. καὶ βιβ. με. τι. α'. διγ. ρκς'. περὶ τὰ μέσα,
ἦτοι βιβ. μγ'. τι. α'. [Sch. x. III. 251. sq.]

εἴτε ἅμα ἐκατέρω μμιγμένως] Τοῦ Ἀωνόμου.
Δανεῖας γὰρ τυχὸν ἐπρωτήσῃ. μὴ θεματίσῃ δὲ νοβάνδι^{s)}
ἴσμιον γενομένην τὴν ἐπερωτήσιν, ἐπειδὴ διὰ τῆς νοβαντίου
ἀναγομένης τῆς δανεῖτικῆς ἐνοχῆς ἢ βέρβις ὑπολείπεται,
καὶ ἐξ αὐτῆς καὶ μόνῃς κινεῖται κονδικτικίος, οὐ μὴν ἐξ ἀμ-
φοτέρων, τῆς ἑξ, φημι, καὶ τῆς βέρβις. ζῆται βιβ. με'. τι. α'.
κεφ. ρκς'. περὶ τὰ μέσα λέγον· Ὅσασις δὲ διανεζόντας ἐπε-
ρωτῶμεν, οὐ τίκονται δύο ἐνοχαι, ἀλλὰ μόνον ἡ βέρβις, εἰ
μὴ προσηγάτο ἀπαρίθμησις^{r)} τότε γὰρ οὐκ ἀναρτεῖται ἡ ἑξ.
[Sch. y. III. 252.]

Ὡς ὅταν ἀριθμησῶ καὶ ἐπερωτήσω. καὶ ζῆται βιβ. νβ'.
κεφ. νδ'. καὶ βιβ. μγ'. τι. β'. κεφ. ρκς'. θεμ. γ'. περὶ τὰ μέσα.
[Sch. y. III. 252.]

Στεφάνου. Κοῦδεμ σπεισίς. θεματίζει δὲ ἐν αὐτοῖς, τὸ
μὲν δανεῖον πάντως ἐνδύναμον, τὴν δὲ ἐπερωτήσιν τῷ μὲν
νόμῳ πάντως σαθρῶν, τῇ δὲ φύσει ἐν τισὶ μὲν ἐνδύναμον,
ἐν τισὶ δὲ ἀδύναμον. σημείωσαι τὸ πεῖτιον καὶ ἐπὶ περσονα-
λίαν ἀγωγῶν εἰρημένον. πεῖτιονα γὰρ κηρῶς φημὲν ἐπὶ τῆς
ἐν ἧμέ, ὡς ὁ Οὐλπιανὸς φησὶν ἐν τῷ ν. τῶν διγ. βιβ. τι. ις'.
διγ. ρση. θεμ. γ'. λέγει γὰρ, ὅτι τὸ τῆς ἀγωγῆς ὄνομα καὶ
εἰδικόν ἐστι καὶ γενικόν, δηλοῦν πάσαν ἀπαιτήσιν, ἐν ἧμέ τε
καὶ περσοναλίαν. ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον δὲ τὰς περσοναλίαις δη-
λοῦ. τὸ δὲ τῆς πεῖτιονος ὄνομα σημαίνει τὰς ἐν ἧμέ. ἡ μὲν-
τοι τῆς περσοναλίαιος προσηγορία τὰς ἐξτραορδιναρίας ἀπαι-
τήσεις σημαίνει, οἷον τὴν τοῦ φιδεῖκομισσῶν περσοναλίαν,
καὶ τὰς ἄλλας ἀπάσας τὰς μὴ ἐχούσας ὀρδιναρίας ἐνοχῆν.
[Sch. y. III. 252.]

Εἰ μέντοι δωδωκῶ σοι νομίματα ἐπερωτήσω
αὐτὰ Πέτρῳ, μόνῃ τῇ περὶ πρᾶγματος ἀγωγῇ ἐνέχη·
ἐτέρῳ γὰρ ἐπερωτῶν οὐ δύναμεθα. τὸ αὐτὸ λέγομεν,

ex testamento, quae principaliter legatario competit.
Ne decipiaris igitur ac dixeris, quod etiam pro actione
in rem, induens autem conditionem ex iniusta causa,
intenditur a domino, iuxta ea, quae tibi a me tradita
sunt in dig. 4. huius tituli.

Haec, si quidem in pecunia consistunt, per certi
conditionem haud dubie peto. Si vero in aliis specie-
bus, possumus per nos rei aestimatione facta certi con-
ditione agere. Possumus etiam, si pecunia numerata
non sit, per conditionem triticariam petere, quae eius-
dem potestatis est. Est et in faciendo stipulatio: pos-
sum autem et eius aestimatione facta certum condicere.

7) et damni, et furti] Stephani. Certum est
autem, eam competere, quatenus damni dati laesus per
se aestimationem fecit, et certum petit.

Putas, si quis servum meum occiderit dignum num-
mis decem, certi conditionem intendam ad petitionem
nummorum.

Stephani. Sive quae subtracta sunt, pecuniae sint,
citra controversiam certa quantitas condicatur, sive alia
res sit, quae subrepta est, qui furtum passus est, rei
per se aestimatione facta certum condicere potest, vel
triticaria uti, ut iam supra tibi traditum est. Non solum
igitur per conditionem furtivam res subtractas
petere possumus, sed et per certi conditionem, si certa
scilicet pecunia sit.

8) et fideicommissi universalis] Eiusdem.
Nam pro utilibus actionibus fideicommissarius certi con-
ditionem intendere potest, aestimatione rei per se
facta.

Nam pro Trebelliano Senatusconsulto, aestimatione
per se facta fideicommissi, certi conditionem contra
heredem movere potest. Fideicommissarius enim Tre-
bellianum habet adversus heredem, ut Instit. lib. 2.
tit. 23.

9) sive verbis contracta sit obligatio] Inno-
minati. De obligatione, quae re aut verbis contra-
hitur, disces lib. 44. tit. 7. dig. 52. et lib. 45. tit. 1. dig.
126. circa medium, seu lib. 43. tit. 1.

10) sive coniunctim simul utroque] Inno-
minati. Fortasse enim pecunia credita stipulatus sum.
Ne tamen fingas, novandi animo factam stipulationem,
quoniam per novationem sublata obligatione ex mutuo,
superest verborum obligatio, ex qua sola certi con-
dictio intenditur, non autem ex utrisque, ex obliga-
tione, inquam, re contracta, et ea, quae verbis contra-
hitur. Quaere lib. 45. tit. 1. cap. 126. circa medium,
quo dicitur: Quoties autem mutuum pecuniam dantes
stipulamur, non duae obligationes nascuntur, sed una
verborum obligatio, nisi praecedat numeratio: tunc
enim non perimitur obligatio re contracta.

Ut cum numerando stipulor. Et quaere lib. 52.
cap. 51. et lib. 43. tit. 2. cap. 126. them. 3. circa me-
dium.

Stephani. Quaedam species. Fingit autem in ipsis
mutuum quidem consistere, stipulationem autem lege
quidem omnino invalidam, natura autem in quibusdam
consistere, in quibusdam non valere. Nota, petitionis
verbum usurpari etiam in actionibus personalibus. Pe-
titionem enim proprie dicimus actionem in rem, ut ait
Ulpianus lib. 50. Dig. tit. 16. dig. 178. them. 3. Ait enim,
actionis nomen et speciale esse et generale, significans
omnem petitionem tam in rem, quam in personam. Sed
plerumque actiones personales significat. Petitionis au-
tem nomen in rem actiones significat. Persecutionis
autem verbum extraordinarias petitiones significat, ut-
puta fideicommissi persecutionem, et alias omnes, quae
non habent ordinariam obligationem.

Si tamen numerata tibi pecunia¹¹⁾, hanc Petro
stipulatus sim¹²⁾, sola conditione ex numeratione
teneris: alii enim stipulari non possumus. Idem di-

L. 9.
§. 4—6.
D. XII. 1.

r) Lege τούτους. rr) Fabr. in marg. emendat ὄντος. s) Fabr. in textu δονάνδι, in marg. novandi animo.

ἐνθα ἄνηβον ἐπερωτήσω χωρὶς τοῦ ἐπιτρόπου, ἄπερ σὺν ἀθροσίᾳ αὐτοῦ ἐδάμεισα· ἢ ἐὰν ἐπερωτήσω σε ὑπὸ αἴρεσιν ἀδύνατον, ὅπερ ἀρηρίθμησά σοι· μόνην γὰρ τὴν ἐκ τῆς ἀπαριθμηθείσης ποσότητος ἔχω.

εἰ μέντοι δεδωκώς σοι νομίσματα] Κυρίλλου. Ἐὰν δανείσω σοι, καὶ ἐπερωτήσω ἀχρηστῶς, ἄλλω τυχόν, ἢ ὑπὸ αἴρεσιν ἀδύνατον, ἢ ἀνήβος ἦς, καὶ οὐ παρῆν ἐπιτρόπος, ἢ ἄσωτος, κινεῖται ἐκ τῆς ἕε ὁ κοινδικτικός. ὁ ἄσωτος ἔοικεν ἀνήβῳ, διὸ καὶ καλῶς ἐπερωτᾷ. [Sch. z. III. 252.]

ἐπερωτήσω αὐτὰ Πέτρῳ] Ἐὰν δανείσας σοι νομίσματα ἢ ἐπερωτήσω δοθῆναι αὐτῷ Πέτρῳ, περὶ τὴν ἐκδανείσθεισάν σοι ποσότητα ἐνέχη μοι, οὐ μὴν Πέτρῳ, διὰ τὸ εἶναι τὴν ἐπερωτήσιν ἀλόγιστον· οὐδεὶς γὰρ ἑτέρῳ, οὐ οὐκ ἔστιν ὑπεξούσιος, ἐπερωτᾷ. [Sch. a. III. 252.]

Οὕτως εἶπον· ὁμολογεῖς χρεωστῆν ταῦτα Πέτρῳ; οὐ προσπορίζω Πέτρῳ τὴν ἀγωγὴν· οὐ γὰρ εἰμι αὐτοῦ ὑπεξούσιος· ἀλλ' ἐγὼ ἔχω τὸν κοινδικτικόν. [Sch. a. III. 253.]

Στεφάνου. Εἰ γὰρ ἐπερωτῆσαι τις εἰς πρόσωπον ἑτέρου, μὴ ἂν αὐτοῦ ὑπεξούσιος, οὐκ ἔρωται αὐτῇ ἢ ἐπερωτῆσαι· πληρὴ εἰ μὴ ἄρα ἢ πρόσωπον ἐκ παραβάσεως ἐληρωτήσῃ, ἢ διαφέρει αὐτῷ· τί γὰρ, οὐ ἐπιτρόπος παραγωγῆσας τὴν συνειρησίαν τὴν διοίκησιν τῶν ὄφρωνικῶν πραγμάτων, ἐπηρεώτησεν αὐτὸν σὰα τὰ τοῦ πούπυλλου φυλάττειν πράγματα· ἢ καὶ ὁ χρεωστῆς εἰς ὄνομα τοῦ οἰκείου δανειστοῦ, ὧτιν' διέφερον αὐτῷ καταβληθῆναι, ἵνα μὴ τυχόν ποιῇ τις κομμιενθῆναι κατ' αὐτοῦ, ἢ διαπραδῆν αὐτοῦ τὰ ἐνέχυρα, ὡς ταῦτα πάντα ἔγνωσεν ἐν τῷ ἰδ' τιτ. τῆς γ' ἰστοι. [Sch. a. III. 253.]

ἐνθα ἄνηβον] Στεφάνου. Μὴ ἐναντιωθῆναι σοι τὸ εἰρημένον ἐν κδ' τιτ. τῆς γ' ἰστοι. εἰρηται δὲ, ὅτι ἐὰν τὸ παρ' ἑτέρου τινὸς ἐνδυνάμῳς ὀφειλομένου ἐπερωτήσω τὸν πούπυλλον σὺν τουτοῖς ἀντοριτατε, οὐτε τὸν πούπυλλον ἔνοχον κτώμαι, ἀλλὰ καὶ ἢ προτέρα σβέννεται ἐνοχῇ. τοῦτο μὴ ἐναντιωθῆναι σοι, καθάπερ εἶπον. τινὲς μὲν γὰρ εἶπεν ἐπελερῆσαν, ὅτι διὰ τοῦτο ἐνταῦθα μένει τῇ προτέρα ἐνοχῇ κατεχόμενος ὁ πούπυλλος, ἐπειδὴ οὐχὶ περὶ ἑτέρου τινὸς, ἀλλ' αὐτοῦ ὑπὲρ ἑαυτοῦ σὺν τουτοῖς ἀντοριτατε παρὰ τοῦ οἰκείου κρεδιδωφὸς ἐπηρεώτηθη. τὸ δὲ ἀληθέστερον τοῦτο ἐστὶ, διὰ τοῦτο ἐνταῦθα τῇ προτέρα μένει κατεχόμενος ἐνοχῇ, ἐπειδὴ μηδαμῶς τεθεμελιώσεται νοβανδι ἄνωμο γενομένη ἢ ἐπερωτήσας, ὡς περ ἐν τοῖς ἰστοιτοῖς. περὶ γὰρ τῆς νοβατίονος ἐκέισε διαλεγόμενος ὁ νομοθέτης εἶπεν, ὅτι ἐὰν τὸ παρ' ἑτέρου τινὸς ὀφειλομένου ἐπερωτῆσαι τις πούπυλλον σὺν τουτοῖς ἀντοριτατε, κατὰ νοβατίονα δηλονότι· περὶ γὰρ νοβατίονος ἐκέισε διαλέγεται· οὐτε ὁ πούπυλλος κατεχεται, ἀλλὰ καὶ ἢ προτέρα σβέννεται ἐνοχῇ. διαφορὰ οὖν, ὅτι ἐκέισε κατὰ νοβατίονα γέγονεν ἢ ἐπερωτήσας· ἐνταῦθα δὲ οὐδαμῶς τεθεμελιώσεται κατὰ νοβατίονα γενομένη. [Sch. b. III. 253.]

Ἐνταῦθα ἢ μὲν προτέρα ἀγωγὴ ὁ δανειακὸς κοινδικτικός μένει. εἰ δὲ τριακονταετία παρελθῆναι, τί γὰρ, ὅτι πέντε ἐνιαυτούς εἶχε τὸ δάνειον, μετὰ δὲ ταῦτα ἐπηρεώτησεν ὁ δανειστής τὸν ἀνήβον χωρὶς τοῦ ἐπιτρόπου, εἴτα θαρρῶν ὁ δανειστής εἰς τὴν τοιαύτην ἐπερωτήσιν σιωπήσει, ὥστε παρελθεῖν καὶ ἑτέρους κέ· ἐνιαυτούς, καὶ μετὰ ταῦτα ἔλθοι κινῶν κατὰ τοῦ ἀνήβου τὸν κοινδικτικόν εἰς ἀπίτησιν τοῦ δανείου, ἀκούσεται¹⁾, ὅτι καὶ οἱ πρὸ τῆς ἐπερωτήσεως διαδραμόντες πέντε χρόνοι τοῖς κέ.¹⁾ συναριθμοῦνται καὶ γίνονται λ'. ἢ γὰρ χωρὶς ἐπιτρόπου εἰς τὸν ἀνήβον γενομένη ἐπερωτήσας ἀνὶ οὐδενός ἐστι. [Sch. b. III. 253.]

ὑπὸ αἴρεσιν ἀδύνατον] Στεφάνου. Θεμάτισον πάντως εἰς τὸ ποιητὸν συγκεκριμένην τὴν αἴρεσιν, ὡς ὅτι ἐὰν ἀφωμαι τοῦ οὐρανοῦ, ἐὰν πῶ τὴν θάλασσαν. οἶδας γὰρ ἐκ τοῦ ἰδ' τιτ. τῆς γ' ἰστοι. μαθῶν, ὅτι αἱ εἰς τὸ ποιητὸν ἀδύνατοι αἰρέσεις²⁾, ὡς ἐὰν μὴ ἀφωμαι τοῦ οὐρανοῦ, πούρον καὶ ἰσχυρὸν ποιοῦσι τὸ συναλλάγμα, ὡς ἂν εἰ μὴ προκειμένης αὐτῷ τῆς αἰρέσεως. [Sch. c. III. 254.]

μόνην γὰρ τὴν] Τὴν ἕε, ἢ γοῦν τὸν δανειακόν, οὐ μὴν τὴν ἐξ στυπουλάτου. [Sch. c. III. 254.]

cius, si a pupillo¹³⁾ fuero sine tutore stipulatus ea, quae cum auctoritate tutoris ei credidi: vel si quod tibi numeravi, sub impossibili conditione¹⁴⁾ a te stipulor: solam enim numeratae¹⁵⁾ quantitatis conditionem habeo.

11) si tamen numerata tibi pecunia] Cyrilli. Si tibi mutuum pecuniam dederim, et inutiliter stipulatus sim, puta alii, aut sub impossibili conditione, aut si pupillus sis, nec praesens tutor fuerit, aut si prodigus, ex obligatione, quae re contracta est, conditio intenditur. Prodigus pupillo comparatur, et ideo recte stipulatur.

12) hanc Petro stipulatus sim] Si decem tibi nummos crediderim, eosque Petro dari stipulatus sim, pecuniae tibi creditae nomine mihi teneris, nec vero Petro, quia stipulatio invalida est: nemo enim alteri, cuius potestati subiectus non est, stipulatur.

Sic dixi: Promittis, te haec soluturum Petro? Petro actionem non acquiro: non enim in eius potestate sum: sed ego conditionem habeo.

Stephani. Si quis enim in personam alterius, cuius iuri subiectus non sit, stipulationem concipiat, ipsa stipulatio non valet: nisi vel poenam stipulatus sit, si non fecerit, vel eius intersit: puta si tutor cessit administratione rerum pupillarum contutori suo, et ab eo stipulatus fuerit, rem pupilli salvam fore: vel si debitor creditoris sui nomine stipulatus sit, quod sua interesset, ut ei solveretur, ne forte poena adversus eum committeretur, aut pignora eius distraherentur, ut haec omnia didicisti tit. 19. lib. 3. Institut.

13) si a pupillo] Stephani. Non obstat, quod dicitur tit. 29. lib. 3. Institut. hoc est: Si quod mihi efficaciter ab alio debebatur, a pupillo sine tutoris auctoritate stipuler, pupillus mihi non obligatur, quin imo prior obligatio extinguitur. Hoc, uti dixi, non obstat. Quidam enim tentarunt dicere, ideo hoc loco pupillum ex pristina obligatione teneri, quia non de alio quodam, sed ipse pro se ipso a creditore suo sine tutoris auctoritate interrogatus est. Verius autem est, ideo pupillum hoc loco manere obligatum ex pristina causa, quia non proponitur, novandi animo factam esse stipulationem, ut in Institutionibus. Nam cum de novatione legislator ibi ageret, dixit, si quis id, quod sibi ab alio deberetur, a pupillo sine tutoris auctoritate stipulatus fuerit, novandi animo scilicet: nam de novatione ibi agitur: pupillum non teneri, sed et priorem obligationem perimi. Differentia igitur in eo est, quod illic stipulatio novandi animo facta est: hoc loco autem non proponitur novationis causa facta.

Hoc loco pristina conditio ex mutuo manet. Sin autem triginta anni exierint, puta si post quinquennium a die numerationis creditor a pupillo sine tutoris auctoritate stipulatus sit, et confidens eiusmodi stipulationi siluerit, ut alii viginti quinque exirent, et deinde a pupillo per conditionem mutuum pecuniam petere velit, audietur, quia quinquennium, quod praecessit stipulationem, non coniungitur cum annis viginti quinque, ut triginta fiant: nam stipulatio in personam pupilli facta sine tutore nulla est.

14) sub impossibili conditione] Stephani. Finge omnino in factum conceptam conditionem, veluti si coelum tetigero, si mare ebibero. Didicisti enim ex tit. 19. lib. 3. Institut. impossibiles condiciones, quae in faciendo consistunt, contractum inutilem reddere: quae vero in non faciendo consistunt, veluti si coelum non tetigero, purum et firmum contractum facere, quasi conditio ei adiecta non esset.

15) solam enim numeratae] Hoc est, conditionem ex mutuo, nec vero actionem ex stipulatu.

1) Lege ἀκουσθήσεται. 2) Fabr. in marg. addit οὐ ante τὸ συναλλάγμα· αἱ δὲ εἰς τὸ μὴ ποιητὸν.

1) Fabr. in marg. addit ἀλόγιστον ποιοῦσα συναριθμοῦνται. 2) Fabr. in marg. addit ἀλόγιστον ποιοῦσα

Εἰ δὲ καὶ ἄσωτος ἐπερωτηθῆ, ὅπερ ἠριθμήθη πρὸ τούτου, ἔοικεν ἀνήβω· καὶ οὗτος γὰρ ἐπερωτῶν ἑαυτῷ προσπορίζει.

εἰ δὲ καὶ ἄσωτος] Στεφάνου. Τινὲς ἐπεχείρησαν εἰπεῖν, ὅτι ἄσωτος ἐκεῖνος νοεῖται εἶναι, ὡς διὰ τὴν ἀσώτειαν ἰδικῶς κοινωτῶρ ἐδόθη. σημειῶσαι δὲ, ὅτι τὸν ἄσωτον ἀπεικάζει τῷ πονηρῷ, καὶ οὐχὶ τῷ μαινομένῳ. τοῦτο δὲ κατὰ τὸ φιλόλογον, ἵνα δύνῃται κατὰ μίμησιν τοῦ πονηρῷ καὶ διχα τῆς τοῦ κηδεμόνος ἀσθεντίας κιασθαι ἔνοχον. εἰ γὰρ ἀπεικάσεν αὐτὸν τῷ μαινομένῳ, πρόδηλον, ὅτι οὐδὲ ἐπερωτῶν ἠδύνατο. ὁ γὰρ μαινομένος οὐδὲ ἐν δυνάτει πράττειν συνάλλαγμα, ὡς ἔγνωσ ἐν τῷ ιθ'. τίτ. τῆς γ'. ἰνστιτ. οὐ λέγω, διχα τῆς τοῦ κοινωτῶρος ἀσθεντίας, ὡς ὁ Παῦλος κανονίζων φησὶν ἐν τῷ ν'. βιβ. τίτ. τελευτ. διγ. ε'. ὑπέξελέ μοι τὸν ἀπὸ καλοῦ διαπαρήματος κοινδικτίον. δίδοται γὰρ καὶ τῷ μαινομένῳ, καθά φησιν ὁ Πομπώνιος ἐν τῷ ιβ'. διγ. τοῦ παρόντος τίτ. σημειῶσαι αὐτὸν ἐν τῷ ν'. τῶν διγ. βιβ. τίτ. τελευταίῳ διγ. μ'. φησὶν ὁ Πομπώνιος, μηδεμίαν βούλησιν ἦτοι διάθεσιν ἔχειν τὸν μαινομένον, ἢ τὸν ἄσωτον, καὶ κατὰ τοῦτο αὐτῷ προσοικεῖται. [Sch. e. III. 254.]

Τοῦ Ἐναντιοφανούς. Ἄσωτός ἐστιν ὁ μήτε καιρῶν μήτε μέτρον δαπάνης εἰδώς, ὡς βιβ. κζ'. τίτ. ι'. διγ. α'. ἦτοι βιβ. λη'. τίτ. ι'. κεφ. α'. καὶ κωλυόμενος ἀπὸ ψήφου διοικεῖν τὰ ἴδια, ὡς διγ. γ'. τούτου τοῦ τίτ. καὶ τελευτ. ὅτι οὐκ ἔστιν ἄσωτος εἶπεν, ὡς διγ. ις'. τοῦ αὐτοῦ τίτ. οὐ διατίθεται, οὔτε μαρτυρεῖ ἐν διαθήκῃ, ὡς βιβ. κη'. τίτ. α'. διγ. ιη'. καλῶς δὲ γράφεται κληρονόμος καὶ ἀδιτενεὶ τὴν κληρονομίαν, ὡς βιβ. κθ'. τίτ. β'. διγ. ε'. ἦτοι βιβ. λς'. τίτ. ιδ'. κεφ. ε'. ἐν δὲ τῷ μ'. διγ. τοῦ ις'. τίτ. τοῦ ν'. βιβ. ἦτοι βιβ. β'. τίτ. γ'. φησὶν, ὅτι ὁ μεμνηὸς καὶ ἄσωτος οὐδεμίαν ἔχει βούλησιν. [Sch. e. III. 254.]

Ἐπὶ γὰρ τῶν ἐπερωτήσεων καὶ ὁ ἀνηβὸς καὶ ὁ ἄσωτος ὁ ἴδια διοικεῖν κωλυθεῖς, εἰ μὲν πρὸς ὀφείλειαν ἐπερωτήσονται, κἂν χωρὶς ἐπιτρόπου καὶ τοῦ κοινωτῶρος, κτάνται ἔνοχος τοῦ ἐπερωτηθέντος. εἰ δὲ τὸνναντίον ἐπερωτηθῶσιν, εἰ μὲν μετὰ τοῦ ἐπιτρόπου καὶ τοῦ κοινωτῶρος, ἐνεχόνται· εἰ δὲ χωρὶς τούτων, οὐκ ἐνεχόνται. καὶ ζῆτει βιβ. μς'. τίτ. α'. διγ. ε'. [Sch. e. III. 255.]

ἔοικεν ἀνήβω] Ἦγον οὐ βλάπτεται, ὡς κεφ. θ'. θεμ. β'. ζῆτει βιβ. κγ'. τίτ. α'. κεφ. α'. [Sch. f. III. 255.]

Ἐάν^ω) ἐμὰ νομίματα ὀνόματί σου παρόσχω ἀπόντος σου καὶ ἀγνοοῦντος^ς), ἢ κατὰ γνώμην σου, σοὶ προσπορίζεται ὁ τῆς ἀπαιτήσεως λόγος· εἰ γὰρ κατὰ παράκλησίν μου θῶς τιμὴ νομίματα ὀνόματί μου, αὐτὸς ἐμοὶ ἐνέχεται, κἀγὼ σοί, εἴγε ἤθελον αὐτῷ δανεῖσαι.

ἐάν ἐμὰ νομίματα] Κυρίλλου. Ἐὰν τὰ ἐμὰ ν'. ὀνόματί σου ἀπόντος δανεῖσω, συνίσταται δάνειον. εἰ δὲ καὶ δανεῖσάμενος παρὰ σοῦ, καὶ μέλλον Τιτίῳ δανεῖσαι κεινεῖσθαι σοὶ αὐτὰ ἀπαριθμῆσαι, ἔχω κατὰ Τιτίου κοινδικτίον. [Sch. g. III. 255.]

Στεφάνου. Σημειῶσαι, πότε δι' ἐλευθέρου προσώπου προσπορίζεται ἀγωγή. τοῦτο δὲ ἐπὶ τῆς ἡδὲ τῆς ἀπὸ τοῦ δανείου καὶ μόνης νόησον ἐνοχῆς, ἔφ' ἢ φυσικωτέρον τὰς ἀπαριθμήσεις σκοποῦμεν. ἴσθι δὲ, ὅτι ἐπὶ τούτου τοῦ θέματος οὐ μόνον ὁ δανειακὸς κοινδικτίος, ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν ἐνεχῶν ἐνοχὴ προσπορίζεται. ἐάν γὰρ ὁ προκοινωτῶρ ὁ ἐμὸς δανεῖσιν χρήματα ὀνόματί ἐμῷ, προσπορίζεται μοι οὐ μόνον τὸν δανειακὸν κοινδικτίον, ἀλλὰ καὶ τὸ δικαίον τῶν ἐνεχῶν, ὡς ἀνήκεται βιβ. δ'. τοῦ κωδ. τίτ. κζ'. διατ. β'. ἀνάγνωθι καὶ τὸ κείμενον ἐν τῷ ια'. διγ. τῆς πηγματοκτικῆς. [Sch. g. III. 255.]

Ἐρώτησις. Τί οὖν, ὅτι ἐδάνεισέ τις ὀνόματί ἐμῷ τοὺς ἐμὸς νομίμους, καὶ προσεπόρισέ μοι τὴν τοῦ δανείου ἐνοχὴν, ἐγὼ δὲ μετὰ τοῦτο μαθὼν οὐκ ἀποδέχομαι τὸ γραμμα-

Sed et si prodigus¹⁶⁾ stipulanti promiserit, quod L. 9. §. 7. ei antea fuerat numeratum, pupillo comparatur¹⁷⁾: D. XII. 1. nam et hic stipulando sibi acquirit.

16) sed et si prodigus] Stephani. Quidam tentarunt dicere, eum prodigum esse intelligi, cui propter luxum suum specialiter curator datus est. Nota autem, prodigum hoc loco comparari pupillo, non furioso. Idque benigna ratione, ut ad similitudinem pupilli etiam sine curatoris auctoritate alium sibi obligare possit. Nam si furioso eum comparasset, manifestum est, eum nec stipulari posse. Furiosus enim nullum contractum inire potest, ut didicisti tit. 19. lib. 3. Institut. Non dico, sine curatoris auctoritate, ut Paulus regulariter definit lib. 50. tit. ult. dig. 5. Excipias conditionem de bene dependens. Haec enim et furioso datur, ut ait Pomponius dig. 12. huius tituli. Nota, quod eodem Dig. libro tit. ult. dig. 40. Pomponius ait, furiosum vel prodigum nullam voluntatem habere, et ideo ei comparari.

Enantiophanis. Prodigus est, qui neque tempus, neque modum expensarum scit, ut lib. 27. tit. 10. dig. 1. seu lib. 38. tit. 10. cap. 1. et cui decreto bonorum suorum administratio interdicta, ut dig. 3. huius tit. cuique curator constitutus est. Et Praetor non potest idoneum iudicare eum, quem pater prodigum dixit, ut dig. 16. eiusdem tit. Testamentum facere non potest, nec testis ad testamentum adhibetur, ut lib. 28. tit. 1. dig. 18. Recte autem heres scribitur et hereditatem adire potest, ut lib. 29. tit. 2. dig. 5. seu lib. 35. tit. 14. cap. 5. In dig. autem 40. tit. 17. lib. 50. seu lib. 2. tit. 3. dicitur: Furiosus et prodigus nullam voluntatem habet.

In stipulationibus enim et pupillus, et prodigus, cui bonorum suorum administratio interdicta est, si quidem in utilitatem suam stipulentur, quamvis sine tutore et curatore, obligant sibi eos, a quibus stipulati sunt. Per contrarium si promittant, si quidem cum tutore vel curatore, obligantur: sin autem sine his, non obligantur. Et quaere lib. 45. tit. 1. dig. 6.

17) pupillo comparatur] Id est, non laeditur, ut cap. 9. them. 2. Quaere lib. 23. tit. 1. cap. 1.

Si nummos meos¹⁸⁾ tuo nomine dederō absente §. 8. te et ignorante, aut voluntate tua¹⁹⁾, tibi acquiritur²⁰⁾ conditio: nam si me postulante alicui nummos meo nomine dederis, ipse mihi²¹⁾ tenetur, et ego tibi²²⁾, siquidem volui²³⁾ mutuum ei dare.

18) si nummos meos] Cyrilli. Si nummos meos tuo nomine te absente mutuos dederō, mutuum contrahitur. Sed et si crediturus Titio, iam debitor tuus, mandavero tibi, ut pecuniam ei numeres, adversus Titium conditionem habeo.

Stephani. Nota, quando per liberam personam actio acquiratur. Hoc autem intellige in sola obligatione ex causa mutui, in qua ex aequitate naturali numerationem spectamus. Scias autem, in hoc casu non solum conditionem ex mutuo acquiri, sed etiam actionem hypothecariam. Nam si procurator meus nomine meo pecuniam crediderit, non solum mihi conditionem ex mutuo acquiri, sed etiam ius pignorum, ut ostenditur lib. 4. Cod. tit. 27. const. 2. Lege et quod dicitur dig. 11. de pigneratitia actione.

Interrogatio. Quid igitur, si quis pecuniam meam meo nomine crediderit, et mutui obligationem mihi acquisierit, ego autem postea nomen reprobovero? Ste-

v) Legendum videtur τελών. vv) Adde τοῦ. w) Aliter §. 8. L. 9. exhibetur in Sch. k. ad Basil. XXIII. 1. cap. 48. Fabr. T. III. p. 337. in hunc modum: Ἐάν τις ὀνόματί ἐμῷ δανεῖσιν χρήματα, εἴτε ἐμὰ, εἴτε ἴδια, ἐμοὶ προσπορίζει τὸν ἀπὸ δανείου κοινδικτίον. Adde τὰ ante ἐμὰ. x) Fabr. post ἀγνοοῦντος addit συνίσταται δάνειον. Sed omisit e Cod. Paris. 1348. ex quo Basilicorum libros XX—XXX. hausit, totum folium 117. quod hic ex apographo fratris excudendum curavi. Hoc folium orditur a verbis textus ἢ κατὰ γνώμην σου. Sequuntur et nova scholia ex hoc folio desumpta. Verba ultima quae Fabr. habet in textu post ἀγνοοῦντος, συνίσταται δάνειον, ab ipso ex ingenio addita sunt.

τέιον; Στεφάνου. Ἀνάγκη ἔχω τὴν ἀγωγὴν ἐκχωρηθῆναι τῷ δανείσαντι, καὶ μὴ ἐκχωρούστος δέ μου δύναται αὐτὸς οὐτιλίαν κατὰ τοῦ δανεισαμένου κινεῖν. οὕτως ἀνήρκεται βιβ. δ'. τοῦ κώδικος tit. β'. διατ. δ'. ἤτοι κεφ. μς'. τοῦ παρόντος tit. [Sch. g. III. 255.]

Τοῦ Ἀνωνιμου. Ἀνάγνωθι διγ. β'. θεμ. προτελευταῖον, καὶ βιβ. δ'. τοῦ κώδικος tit. β'. διατ. δ'. ἤτοι tit. τοῦ παρόντος τὸ μς'. κεφ. καὶ tit. κς'. διατ. β'. περὶ τῶν ὀνόματι ἑτέρου δανειζόντων ἴδιον ἔχεις ἐνταῦθα καὶ κεφ. μς'. περὶ δὲ τῶν ὀνόματι ἑτέρου ἀγοραζόντων ἀνάγνωθι βιβ. ιθ'. tit. ιε'. περὶ δὲ τῶν ἑτέρου ὀνόματι δανειζόντων ζῆτει βιβ. με'. tit. α'. κεφ. ρκς'. θεμ. γ'. περὶ τὰ μέσα, καὶ τούτου τὸ tit. κεφ. ις'. καὶ βιβ. ιδ'. κεφ. λδ'. καὶ βιβ. μβ'. tit. γ'. κεφ. γγ'. καὶ βιβ. μς'. tit. α'. κεφ. λε'. καὶ tit. β'. αὐτοῦ βιβ. κεφ. α'. [Sch. g. III. 255.]

ἢ κατὰ γνώμην σου] γ) Στεφάνου. Σημείωσαι, ὅτι τὸ γενικὸν τοῦ Ἀριστοῦς Ἰουλιανὸς ὑποδιαστίζει, βουλονταιε εἰπών. τὸ δὲ βουλονταιε μὴ εἴπης, ὅτι κλεισθεῖς ὑπὸ σοῦ, ἀλλὰ κατὰ γνώμην σου καὶ καταθύμια σοι πρώτων ἐν τῷ περιποιεῖν σοι ἐνοχίην. λοιπὸν οὖν ἀπαριθμήσας, εἶγε μὴ δονῶνδι ἄνιμο εἰς προσηγορίαν αὐτοῦ τὴν ἀπαριθμήσασιν ἐποιήσατο, ἔχει τὴν νεγοτιοσομὴν ἢ τὴν μανδάτι, ὡς πλατύτερον ἐν τῷ β'. διγ. τὰ περὶ τούτων σοι παραδέδοται.

Τὸ κατὰ γνώμην τοιοῦτο νόησον, ὅτι καὶ αὐτὸς ἀπεδέξατο τοῦτο γνώμενον, οὐ μὴν ὅτι ἐνετείλατο αὐτό. ὅμως ἀνάγνωθι τὸν Πωλαίων.

προσπορίζεται] Ποτὲ καὶ δι' ἐλευθέρου προσώπου ἀγωγὴν προσπορίζεται τινι μὴ ἔχοντι ὑπεξουσίον τὸν συναλλάσσοντα. καὶ τὸν λογισμὸν φησὶν ὁ Πωλαίος, ὅτι ἐπὶ τοῦ δανείου φρικώτερον προσεχόμεν τῇ ἀπαριθμήσει, τίνος ὀνόματι γίνεται. ἀνάγνωθι καὶ βιβ. κδ'. tit. α'. κεφ. κγ'. κἀκείνῳ γὰρ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν τὸν ἰνδεδίτον δίδωσι κονδικτίκιον, οὐ ὄνοματι κατεβλήθη τὸ ἀρχωστήτον. ἀνάγνωθι καὶ βιβ. ις'. tit. θ'. κεφ. τελευταῖον λέγον. Ἡ διάταξις κλειεῖται, ἵνα, ὡς περὶ ὁ κονδικτίκιος προσπορίζεται ἡμῶν, ὅτε ὄνοματι ἡμῶν δανείσει τις, ἢ τὸ μὴ κερχεωστήμενον καταβλήη, καὶ δεκτὸν ἡγήσόμεθα, οὕτω κἂν εἰ ἐνέχρησι λάβῃ τις ἐπ' ὄνοματι ἡμῶν δανείσας, προσπορίζεσθαι ἡμῶν τὴν ὑποθηκαρίαν ἀγωγὴν, καὶ μὴ παραμένειν τὴν ἀπὸ τοῦ δανείσαντος ἐφ' ἡμᾶς ἐκχώρησιν τῶν ἐνεχρῶν. καὶ σημείωσαι, ὅτι ἡ διάταξις σὺν τῷ κονδικτίκιῳ καὶ τὴν πινγερατικίαν εἴργηε προσπορίζεσθαι δι' ἐλευθέρου προσώπου. ἔγε οὖν ἐπὶ μνήμης ταύτης. πλὴν τότε λέγει, ὅτι καὶ ὁ δανειακὸς καὶ ἡ περὶ τῶν ἐνεχρῶν προσπορίζεται δι' ἐλευθέρου, ὅτι ὁ δανείζων ὄνοματι ἑτέρου καὶ τὴν ἀριθμήσασιν ποιεῖ καὶ τὰ ἐνέχρησι λαμβάνει. εἰ γὰρ ἴδιῳ ὀνόματι ταῦτα πράξει, κἂν ἄλλοτρια ἦσαν τὰ νομίματα, ἑαυτῷ κῆται τὰς ἀγωγὰς. ἀνάγνωθι βιβ. κε'. tit. β'. κεφ. κγ'. καὶ βιβ. μγ'. tit. α'. κεφ. ε'.

Στεφάνου. Μὴ λάβῃ σε, μηδὲ ἀβασανίστως παρέλθῃς τὸ εἰρημένον, καὶ ὁ πρὸς ὑπόδειγμα παρηγγαγὸν ὁ Οὐλλπιανὸς τῆς γὰρ ζήτησεως οὐσης, πῶς τῷ ἀπόντι δι' ἐλευθέρου προσώπου ἀγωγὴν προσπορίζεται, τούτου γὰρ ἐστὶ προσπορισμὸς τῷ ἀγνοοῦντι ἴσως καὶ ἀπόντι γ) προσπορίζεσθαι, τὸν μὲν λογισμὸν καλῶς εἶπεν ὁ Οὐλλπιανὸς πρὸς τὴν ἀποκενομένην ταύτην ἀντίθεσιν. ἀεὶ γὰρ φρικώτερον ἐπὶ τῶν δανείων τὰς ἀπαριθμήσεις σκοποῦμεν²⁾. τὸ μὲντοι ὑπόδειγμα, ὁ παρηγγαγὸν, ἀνόμοιον ἐστίν. ὑποτίθεται γὰρ καὶ ἐμφαίνει, ὅτι Μαίβιος ἐλάλησε Πρίμῳ, καὶ Πρίμος ἐλάλησε μετὰ Πέτρον, καὶ ἔδανείσατο πρὸς ἐμοῦ, καὶ ἐπέτρψε ταῦτα ἀπαριθμήσασιν ὡς τοῦ Μαίβιον. καὶ ἀπλῶς εἶπεν ἕκαστον ὑποτίθησιν δι' ὧν ἐλάλησε καὶ ἐποίησεν, ἔχοντα κονδικτίκιον. καὶ δι' ὧν ἐλάλησεν ἕκαστος, ἔδοξε πράττειν, καὶ ὡς πράξας τι καὶ ποιήσας ἔχει ἀγωγὴν.

αὐτὸς ἐμοί] Ἐπὶ μὲντοι τοῦ α'. θέματος οὐδὲν τοιοῦτον τεθεμίσασιν, οὐδὲ φαίνεται καθάπερ τι τῷ δανεισαμένῳ διαλεχθεῖς, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτο κατὰ τὸν τῆς ἀπαριθμήσεως ἢ καθ' ἑτέρον πράξας καιρόν. ἔχει τοῖνον τὸν μὲν λογισμὸν καλῶς εἰρημένον τῷ Οὐλλπιανῷ, ἀνόμοιον δὲ τὸ ὑπόδειγμα.

Αὐτὸς ἐνέχεται μοι τῷ δανειακῷ κονδικτίκιῳ, καὶ ἐγὼ δὲ σοί.

y) Hoc et reliqua scholia, quae ad §. 8. L. 9. D. h. t. pertinent, in editione Fabroti desiderantur, et e Cod. 1348. desumpta sunt. yy) Cod. sic hunc locum exhibet. Post καὶ habet siglum $\mathfrak{B}\mathfrak{S}\mathfrak{T}'$: quod explicio per ἀπόντι. Sensum autem aptum elicere non possum. z) Cod. 1348. ποιούμεν. Alia manu subscriptum est σκοποῦμεν.

phani. Necessae habeo conditionem cedere ei, qui pecuniam meam credidit, vel si non cessero, utili adversus eum, qui pecuniam accepit, poterit experiri, ut ostenditur lib. 4. Codicis, tit. 2. const. 4. seu cap. 46. huius tituli.

Innominati. Lege dig. 2. them. penult. et lib. 4. Cod. tit. 2. const. 4. seu huius tit. cap. 46. et tit. 27. const. 2. De his, qui nomine alterius pecunias suas credunt, habes hoc loco et cap. 46. De his autem, qui alieno nomine emunt, lege lib. 19. tit. 15. De his autem, qui alieno nomine credunt, quaere lib. 45. tit. 1. cap. 126. them. 3. circa medium, et huius tit. cap. 15. et lib. 14. cap. 34. et lib. 42. tit. 3. cap. 53. et lib. 47. tit. 1. cap. 35. et tit. 2. eiusdem lib. cap. 1.

19) aut voluntate tua] Stephani. Nota, generale Aristonis dictum Iulianum subdistingueret, cum addit, voluntate. Quod autem dicitur, voluntate, ne ita accipias, quasi iussus a te, sed ex voluntate tua et tibi grata fecerim, cum tibi obligationem acquirerem. Itaque qui numeravit, siquidem non donandi animo nomine suo numerationem fecit, negotiorum gestorum vel mandati actionem habet, ut latius tibi traditum est dig. 2.

Quod dicitur, voluntate, ita accipe, ut et ipse hoc factum ratum habuerit, nec vero ut id mandaverit. Lege tamen Antiquum.

20) acquiritur] Interdum etiam per liberam personam actio acquiritur alicui, qui contrahentem in potestate non habet. Et rationem eam esse dicit Antiquus, quod in mutuo naturaliter spectemus numerationem, cuius nomine fiat. Lege et lib. 24. tit. 1. cap. 23. Nam eandem ob causam conditionem indebiti dat etiam illi, cuius nomine indebitum solutum est. Lege et lib. 16. tit. 9. cap. ultimum, quo dicitur: Constitutio iubet, sicuti nobis acquiritur conditio, cum quis nomine nostro mutuum dederit, vel indebitum solverit, idque ratum habuerimus, ita, et si quis pignora acceperit nomine nostro pecunia mutua data, nobis acquiri hypothecariam actionem, neque expectari cessionem pignorum ab eo, qui mutuum dedit, nobis faciendam. Et nota, constitutione dici, cum conditione etiam pigneratitiam actionem per liberam personam acquiri. Hanc igitur memoria teneas. Verum tunc dicit, et conditionem ex mutuo et de pignoribus actionem per liberam personam acquiri, cum qui mutuum dat, nomine alterius et numerationem facit et pignora accipit. Nam si suo nomine hoc fecit, licet alieni nummi fuerint, tamen sibi actiones acquirat. Lege lib. 25. tit. 2. cap. 23. et lib. 43. tit. 1. cap. 5.

Stephani. Ne lateat te, neve leviter praeterieris id, quod dictum est, et quod exempli causa Ulpianus adduxit. Nam cum quaeretur, quomodo absentis per liberam personam actio acquireretur:

rationem recte dixit Ulpianus iuxta occultam hanc antithesin. Semper enim naturalius est, ut in mutuis numerationes spectemus. Exemplum tamen, quod adduxit, dissimile est. Ponit enim et ostendit, Maevium cum Primo collocutum, Primum cum Petro, eumque mutuum pecuniam a me sumpsisse, et iussisse eam numerari, quasi Maevii esset. In summa fingit quemlibet per ea, quae dixit et fecit, conditionem habere. Per ea, quae quisque dixit, agere videtur, et quia aliquid fecit et egit, actionem habet.

21) ipse mihi] Priore tamen casu nihil eiusmodi fingitur, nec videtur tale quid cum eo, qui mutuum sumpsit, collocutum esse, neque aliud quid eiusmodi tempore numerationis vel alio tempore fecisse. Habet igitur prior casus rationem bene ab Ulpiano propositam, dissimile autem exemplum.

Ipse mihi tenetur conditione ex mutuo, ego vero tibi.